

CERKVENI GLASBENIK

GLASILO CECILIJINEGA DRUŠTVA V LJUBLJANI

ŠT. 5, 6

MAJ ♦ 1929 ♦ JUNIJ

LETO 52

Jerko Gržinčič:

Sv. Tomaž Akvinski in cerkvena glasba.

Sv. Tomaž Akvinski je tako velika osebnost v zgodovini človeške znanosti, da so mnogi poskušali kar najbolj natančno orisati njegovo osebnost in genialnost v številnih življenjepisih. Pisali so o mladosti, ki jo je Tomaž preživel v slavnem samostanu Montecassino; pisali so o sv. Tomažu filozofu, o teologu, o redovniku, o svetniku. Toda v nobenem življenjepisju ne najdemo Tomaža — glasbenika. In vendar so montecasinski menihi pridno gojili glasbo; hoteli so predvsem pri cerkvenih obredih uveljaviti geslo, ki ga nahajamo v njihovih pravilih: »Nihil operi Dei praeponatur«. Gojenci so se učili liturgičnih spevov in potem vpletali svoje srebrne glasove med resni zbor menihov ter izlivali veličastno pesem pred evharistični tron. Mali akvinski svetnik je bil med njimi. — Željan vede in poln vzvišenih čuvstev se je navdušeno oklenil glasbe in se v njej pridno izobraževal po metodi Guidona Areškega, ki si jo je montecasinski samostan osvojil že v XI. stoletju.

Ali se je v poznejšem življenju sv. Tomaž zanimal za glasbo? Najlepše odgovarja on sam. Zadostuje, da prelistaš njegove spise: tehnični izrazi in točnost, s katero obravnava glasbena vprašanja, pričajo o visoki izobrazbi »angelskega učenika« v tej stroki.

V svojem največjem delu »Summa theologica«, ki je predmet občudovanja za vsakega izobraženca, dokazuje potrebo glasbe pri cerkvenih obredih.¹

Pri božji službi da je treba skrbeti predvsem, da bo človeško čuvstvo usmerjeno k Bogu. Glasbene harmonije budijo v srcih čuvstva; zato so jih začeli uporabljati pri cerkvenih obredih, da dvigajo človeškega duha k Stvarniku. Na tri načine da dviga petje naša čuvstva k Bogu: ohranjuje nas v pravičnosti in ravnotežju duha, kar doseže predvsem z dorskim načinom — modus doricus — h kateremu spada prvi in drugi ton; opaja nas z ne-

¹ Summa theologica 2^a 2^{ae} quaeest. XCI. a. 2, ad 4., et 5. in drugod.

beško slastjo in radostjo s frigijskim načinom — *modus phrygius* — ki vsebuje tretji in četrti ton, končno nas odtrga od zemlje in nas ponese v nebeške vrtove s spevi hipolidijskega načina — *modus hypolydicus* — ki vsebuje peti in šesti ton.

Kako lepa razlaga cerkv. tonov! V svojih spisih odgovarja angelski doktor na ugovore tistih, ki pravijo, da glasba — čeprav vzorna in strogo cerkvena — moti in raztresa duha pri molitvi ter ovira, da ne moremo pozorno slediti visokim skrivnostim, ki se gode pri oltarju. »Ako te raztrese cerkveno petje, je to znamenje, da ga poslušáš vsled zabave in radovednosti, a ne vsled pobožnosti; kajti o tem, ki ga poslušá pazljivo, a iz pobožnosti, pravi sv. Avguštín: ‚Vsa še tako različna čuvstva naše duše najdejo odgovor v glasu in petju vsled neke skrivne zveze, ki je med čuvstvom in njega izrazom — petjem.‘² To velja tudi za one poslušavce, ki ne razumejo petja; vedo namreč tudi ti, da mu je cilj povelečevanje Stvarnika — in to jih dviga v pobožnosti.«

Tako hvali sv. Tomaž cerkveno petje. Z druge strani pa graja vpeljevanje raznih inštrumentov v cerkev, dokazujoč, da ti podžigajo bolj čutnost kakor pobožnost. Pripomniti je treba, da so ob Tomaževem času rabili vse bolj hreščeča godala, kakor jih rabimo sedaj. Ugovarjali so mu pa mnogi, češ da so tudi v starem zakonu trobili na raznih inštrumentih pri bogočastnih obredih. A on, strokovnjak v sv. pismu, pravi, da so bili židje tako trdih ušes in zakrknjenih src, da jih je bilo treba dramiti z vriščem in ropotom...

Iz »*Summa theologica*« nam stopa na splošno pred oči glasbeno-filozofska estetika sv. učenika. Iz drugih del ga lahko spoznamo kot izobraženega glasbenika in navdušenega pevca.

V govoru na praznik Nedolžnih otrok razlaga tekst iz Janezove apokalipse: »Svetniki so peli nov slavospev pred božjim prestolom.«³ Govori takole: Tri misli vsebuje ta stavek: Peli so svetniki, torej izvrstni pevci; peli so najlepšo — novo — pesem; peli so na najpristojnem kraju — pred božjim prestolom. Dober pevec mora imeti tri lastnosti, to je — dober glas, poznati mora pravila svoje stroke in vaditi se mora pogostokrat v petju.⁴ Da se ohrani dober glas, je treba varovati grlo pred prehladom (*reumatis expurgatio*); treba je vdihavati zrak dvignjenih prs (*pectoris dilatatio*), kar bi mi danes imenovali pravilno dihanje, končno pa mora dober pevec paziti, da njegov glas ne bo niti votel niti teman (*oris aperitio*). Nato preide k razlagi druge lastnosti — k poznanju umetnosti (*artis documentum*). »K

² *Confessiones* X. cap. 33.

³ *Et cantabant quasi canticum novum ante sedem... et nemo poterat dicere canticum, nisi illa centum quadraginta quatuor millia, qui empti sunt de terra.* (Ap. XIV. 3.)

⁴ »*Bonos cantores faciunt tria: Bonae vocis instrumentum, artis documentum, usus exercitium.*«

poznanju umetnosti spada, da znaš glas dvigati, znižati in z drugimi so-
glašati.«⁵ Pri obravnavanju tretje točke daje pevcem trojno navodilo:
da naj pojo pogostoma, pridno in odločno.⁶ Ta nasvet je še tudi danes v
polni veljavi. Ponosni so lahko zbori, ki gojijo te lastnosti. — Zdi se,
da je sv. doktor ta navodila tudi sam prakticiral, da o njih tako jasno
govori. Saj je bilo njegovo priljubljeno načelo: Najprej sam izvršuj to,
kar hočeš učiti druge.

Oglejmo si ga še kot skladatelja (če je res) oficijature za praznik
sv. Rešnjega Telesa, katero mu pripisuje zgodovina. V njegovih časih se
je duhovščina žal jako malo bavila s študijem liturgičnega petja. Elija
Salomon, ki je živel istočasno s sv. Tomažem, piše, da je bilo mnogo cer-
kvenih predstojnikov, ki niti poznali niso liturgičnega petja; mnogi pa so
ga zanemarjali in postavljali v ospredje figuralno.⁷ S tem so se začele razne
zlorabe in neprimernosti pri cerkvenih opravilih, ki jih papež Janez XXII.
strogo graja v odloku »Docta sanctorum«. — Tedaj zloži sv. Tomaž ofici-
jaturu za praznik sv. Rešnjega Telesa. V kakšne melodije naj jo obleče?
Prepričan je, da so gregorijanski spevi najbolj primerni duhu Cerkve; ve
pa tudi, da je mnogo liturgičnih melodij prešlo iz rabe, na katere so malo-
dane vsi že pozabili. Zbere jih in s sebi lastno genialnostjo odene z njimi
svoj novi tekst; naredil je to tako umetniško, da ne veš, ali je pisal tekst
k melodiji, ali melodijo k tekstu. Zato nekateri gredo celo tako daleč,
da pripisujejo izvirne melodije iz Pange lingua in Lauda Sion sv. Tomažu,
opirajoč se na neki asiški kodeks.⁸ Naj že bo, kakor hoče, — ne da se
zanikati, da je bil ta, ki je bodisi zložil, bodisi le izbral in prisposobil
novemu tekstu tako lepe napeve, glasbeno visoko izobražen.

Učeni valenški opat Jouve Can takole piše o zgoraj omenjenih slavo-
spevih:⁹ »Tretji način (modus tertius) koralnega petja se imenuje mističen,
ker ima njegova melodična sestava res mističen izraz, ki ga moremo
le bolj čutiti, kakor izraziti. V tem načinu je pisan slavospev Pange lingua;
njegova melodija je tako sladka in opajajoča, a obenem tako mogočno
slovesna, da izraža s čudovito natančnostjo vzvišeno skrivnost Evharistije.
— Šesti način pa (modus septimus), ki ga nekateri imenujejo »modus
angelicus«, je bil bajé najbolj priljubljen angelskemu učenjaku sv. To-

⁵ »Ad artis documentum tria sunt necessaria: Ut scias vocem levare, deprimere,
concordare.« Razumljiv je torej stavek Guida d'Arezzo: »Musica est motus vocum«;
razumljiva je tudi trojna figuracija glasbenih not, katere so v starih časih imenovali
neuma; od tod primitivni naglasi — acutus, gravis in circumflexus.

⁶ »Ut cantet frequenter, diligenter et fortiter.«

⁷ Odlok »Docta sanctorum« papeža Janeza XXII. iz l. 1324/25.

⁸ Fétis in Amelli.

⁹ »Slovar krščanske estetike.« Obravnavam tu le ta dva speva, ker sta posebno
značilna.

mažu in se mu je izredno posrečil v slavospevu ‚Lauda Sion‘. Melodija tega speva je živahna, blesteča in blagglasna. Po pravici ga lahko uvrstimo med najlepše liturgične speve.«

Toliko stoletij je molčalo o zaslugah sv. Tomaža na glasbenem polju. Ni čudo! Njegova bogoslovna in modroslovna dela ga dvigajo tako visoko, da smo zamaknjeni le v najvišje vrhunce njegove znanosti in udejstvovanja, prezremo pa toliko drugih lastnosti, ki so ga krasile. Zato se zdi morda marsikomu drzno, da imenujem sv. Tomaža — glasbenika. Vendar nova odkritja nam mečejo vedno več luči na to vprašanje.

Okoli leta 1320. do leta 1330. sta bila na Sorboni dva profesorja: J. de Muris in Hugo di Castello — dominikaneec. Prvi je napisal več zanimivih razprav, drugi »De sphaera mundi«; oba smatrata svetega Tomaža Akvinskega za večšega glasbenika. Hugo se v svoji razpravi takole izraža: »... in ker pravi učenjaki, katerim rad prepustim prvenstvo, — in moj učitelj Tomaž¹⁰ trdijo, da je diapazon (oktava) sestavljen iz dveh razmerij, to je iz diatessaron (kvarta) in iz diapente (kvinta), diatessaron pa je sestavljen iz dveh tonov in enega malega poltona; vsled tega sestoji diapazon iz petih tonov in dveh poltonov, ki pa ne tvorijo celega tona — kdor misli drugače, se moti — zato niti jaz nočem ugovarjati tako veliki osebnosti in njegovim teorijam, ker nisem zmožen, da bi dosegel globino njegovega mišljenja.«

Treba bi bilo posebnega študija za razjasnitev teh par besed. Skoro se drznem že na podlagi tega sklepati, da je svetnik napisal celó kako delo o glasbi, ki se je izgubilo, ali pa so ga pripisali komu drugemu.

Naj povem še nekaj o dveh rokopisih, ki vsebujeta zanimive glasbene študije, izmed katerih pripisujejo nekatere sv. Tomažu.¹¹

Prvi teh kodeksov se nahaja v vseučilišni knjižnici v Paviji in ima v katalogu naslov »Thoma de Aquino, presbyter, De arte musica«. Pisan je v XV. stoletju in vsebuje tri kratke glasbene razprave. Prva razlaga teorijo gregorijanskega koral. Drugi dve sta gotovo iz poznejših časov in razpravljata o figuralnem petju po nauku Fil. de Vitry in J. de Muris. Prva razprava ima mnogo lastnosti, vsled katerih jo lahko pripisujemo Akvincu: jezik in slog sta sholastična, tomistična; v spisu je veliko izrazov in fraz, katere izdajajo sv. Tomaža, n. pr. Sicut scribit philosophus... unde sequitur... unde sciendum est; quod mutatio sumitur dupliciter et omnis scientia duplici cognoscitur via, definitiva et divisa... itd. V razpravi ni niti enega znamenja, vsled katerega bi jo mogli pripisovati poznejšim časom, a je v njej popolna analogija in složnost z naukom Tomaževih sodobnikov in prednikov.

Drugi kodeks nahajamo v vatikanski knjižnici in je iz XIII. stoletja. V njem sledi po »Libellus de regimine regum, editus a fratre Thoma de Aquino O. P.« nekoliko poznejši rokopis: »Incipit ars musicae«. Vendar ta vir še ni natančneje ocenjen. Mislim pa, da nam bo tudi ta kodeks

¹⁰ »Et dominus meus Thomas...«

¹¹ Boletino ceciliano 1926. št. III.

razjasnil marsikatero vprašanje. Sv. Stolica je ustanovila poseben odbor za raziskovanje in novo kritično izdajo vseh spisov sv. Tomaža, ki hranijo toliko modroslovnih in bogoslovnih — a morda tudi še nepoznanih drugih zakladov.

Sv. Tomaž Akvinski je tako velik, tako orjaški po splošnem mnenju učenjakov, da ga je imenoval po vsej pravici Pij XI. vesoljnega učenika Cerkve — »Doctor universalis Ecclesiae«. A tudi ta častni naslov bi ne bil popoln, ako bi Tomaževe osebnosti ne krasila tudi kraljica umetnosti — glasba. Sokrat se je v poznih letih svojega življenja začel učiti glasbe, ker se mu je zdelo, da brez nje ne more biti popoln. — Zato tudi o svetem Tomažu Akvinskem velja izrek sv. pisma: »Laudemus viros gloriosos... in peritia sua requirentes modos músicos«.

Adolf Gröbming:

Nekaj poglavij iz fiziologije in fonetike.

Nastavek.

Nauk o nastavku spada med najbolj zamotana poglavja pevske pedagogike. Skoraj vsak učitelj petja ima v tem pogledu svoje nazore in svoja načela, tako da je včasih res težko ločiti zrno od pleve. Če se pa nekoliko poglobimo v pevsko umetnost, se ne bomo tej zmedi prav nič čudili. Kakor pri vsaki umetnosti, so tudi tu odločilni estetični razlogi. In koliko je okusov na svetu? Enemu ugajajo svetli glasovi, kakor jih vzgaja italijanska šola, drugemu temni, ki so ideal nemške šole, tretji ljubi junaške glasove, četrti lirične itd. Ker pa skuša vsak učitelj izobraziti pevca po svojih estetičnih nazorih, je jasno, da uporablja ona sredstva in da hodi ona pota, ki se mu zdijo za dosego svojega ideala najprimernejša, če so tudi v nasprotju z načeli drugih pedagogov. Pevski učitelj ima pri pouku težko stališče, ker more vplivati na učenca le indirektno z abstraktnimi pojmi in predstavami, ne pa direktno z nazornimi sredstvi kot n. pr. učitelj risanja. Večina mišic, ki je udeležena pri petju, ni podvržena človeški volji, ali vsaj ne v oni meri, kakor bi bilo potrebno, tako da včasih ne more učenec izpolniti učiteljeve želje, tudi ako jo razume, ker ga mišice ne slušajo. Še kočljivejša postane vsa zadeva, kadar je treba pevske pojave opisati. Vsi taki opisi slone več ali manj na individualnih opazovanjih, občutkih in predstavah, in se uprav radi tega ne dajo generalizirati. Sredstva, ki jih tam svetujejo avtorji, so mogoče pri nekaterih učencih prav ugodno vplivala na razvoj glasu, dočim bi pri drugih kvarno delovala in zavirala pouk.

Pojma »nastavek« in »zastavek« se često zamenjujeta, dasi označujemo z njima dve povsem različni stvari. (Prim. »C. Gl.«, I. 51., str. 102: opomba.) Izraz »zastavek« pomeni način, kako tvorimo glas (zven) v jabolku, izraz »nastavek« pa način, kako ga preobrazimo v zvočen, este-

tičen ton. V ožjem smislu pomeni nastavek mesto, kamor nastavljam, t. j. osredotočimo (koncentriramo) pri petju zračni tok.

Mesta, na katera udarja zvočni steber in od katerih zavisi lepota glasu, so lahko zelo različna. Čim bliže pa je to mesto izhodu iz nastavne cevi, tem zvočnejši in lepši je glas, zato so najlepši oni toni, ki so nastavljeni neposredno za zobmi na trdo nebo ali pa navpično nad njim, na notranjo steno nosnih kosti. Razvoj pravilnega nastavka ovirajo razni činitelji, predvsem slabo dihanje, napačno držanje jezika, mehkega neba in jabolka, krčenje goltnih in zvečilnih mišic, polipi, bezgalke i. dr. Ker se je mogoče tudi iz napak marsikaj dobrega naučiti, naj sledi najprej nekoliko slabih nastavkov.

Jabolčni nastavek (stisnjeni glas)¹ se razvije takrat, kadar hoče pevec s korenem jezika potisniti jabolko v globoko lego in proizvajati močne glasove. Konica jezika je pri tem nastavku daleč zadaj v ustni duplini, koren pritiska na poklopec in ga tišči proti odprtini, ki vodi v jabolko, tako da je dokaj ožja, kot pri normalnem petju. Zračni tok mora premagati večje ovire, zato je ton stisnjen, sirov in kričeč. Radi nazaj potegnjenega jezika je izreka pomanjkljiva in nejasna. Petje s takim nastavkom ubija glasove in uniči v razmeroma kratkem času pevski organ. Ako se hočemo rešiti jabolčnega nastavka, je treba predvsem osvoboditi jabolko pritiska in spraviti jezik naprej. Mnogo bodo pri tem koristile vaje za jezik (str. 73) in petje dvoglasnikov na i (mai, nai, moi, noi, ui, ei itd.), ker prisilimo s tem jezik, da ostane pri sprednjih zobeh. Če ne gre drugače, naj poje učenec nekoliko časa z visokim jabolkom, dokler ni paralizirano in pozabljeno delovanje onih mišic, ki so bile pri jabolčnem nastavku udeležene.

Č m o k (K n ö d e l). Glas, ki nosi to, ne baš lepo ime, nastane takrat, kadar zapira srednji debeli del jezika zračnemu toku pot v ustno duplino. Jabolko je pri takem petju navadno visoko, pot v nosno duplino zaprta po mehkem nebu, prehod v ustno duplino zožen po jeziku, ki se med govorom in med petjem često dvigne do mehkega neba, ako ne celo do zadnje goltno stene. Mnogi ljudje kažejo to napako že v navadnem govoru. Človek ima pri tem občutek, kot da bi žvečili tobak, ali premetavali nekaj debelega po ustih, zato je izraz cmok v tem primeru povsem upravičen. Ta način govora je razširjen najbolj med hribovci, zlasti med alpskimi Nemci. Petje s cmokom je nelepo, glas ubit, medel in temen. Ker zadeva zračni tok le ob mehke stene golta, nima zvočnosti, resonanca je neznatna. Pri tej napaki je treba delovati na to, da se jezik splošči in po možnosti prižme (privije) k spodnji steni ustne dupline ter tako razširi poč med njegovim hrbtom in med mehkim nebom. Poleg vaj za jezik (koncentracija v konici) so priporočljive tudi vaje z vokalom u in s konzonanti r, l, j ter t.

¹ Nekateri učitelji, n. pr. Kvarčin označujejo ta nastavek z izrazom »cmok« (Knödel), ki se mi pa ne zdi v tem primeru najboljši.

Goltni nastavek (nebni glas) nastane radi nepravilne usmerjenega zračnega toka, ki se zadeva pri petju ob mehke stene golta. Dobre resonance s tem nastavkom ni mogoče zbuditi, pač pa povzročajo radi neprestanega draženja sluznic razna boleča vnetja v goltu, ki se javljajo skoro pri vsakem nešolanem pevcu, ako nekoliko časa poje. Jabolko je pri goltnem nastavku navadno visoko, ton medel, zasit in nečist, poln raznih sikajočih in šumečih primesi. Ako ni z goltnim nastavkom združeno napačno držanje jezika in krčenje goltnih mišic, ga odpravimo najlaže s tem, da vadimo pravilni pevski nastavek. H goltnemu nastavku prištevamo tudi visoko goltni nastavek, ki mu pravimo z drugim imenom hoanski nastavek. Ton je pri tem nastavku sicer nekoliko zvočnejši, za umetno petje pa ni uporaben.

Nosni (nazalni) glas se pojavlja takrat, kadar prehaja zveneči zračni tok skozi nosno duplino. V glavnem razlikujemo dva odtenka tega glasu in sicer nosni glas s pretežno nosno barvo, ki se imenuje nazalni glas in nazalirani glas, pri katerem tvori nosna barva komaj občutno primes. Nazalirani glas je zelo zvočen in uporabljiv tudi v umetnem petju, nasprotno pa je nazalni glas z izrazito nosno barvo radi grdega nosljajočega zvoka povsem neraben. Pri nazaliranem glasu sta oboka mehkega neba napeta, ne da bi povsem zapirala pot v nosno duplino, pri nazalnem pa visi mehko nebo pasivno navzdol, tako da zija med njim in med stenami golta široka odprtina, ki omogočuje zračnemu toku neoviran prehod v nosno duplino. Posebno grd je nazalni glas, kadar ga hočejo pevci izsiliti na umeten način, z dviganjem zadnjega dela jezika proti mehkeemu nebu. Jezik zapira v tem primeru skoro popolnoma pot v ustno duplino. V zvezi z visokim jabolkom nastane tedaj stisnjen, nosljajoč, kričeč glas, pri katerem zvenijo vsi samoglasniki kot brneči, vokalično barvani nosniki (m, n). Nazalna barva je najbolj neprijetna v srednjih legah, a tudi v visokih legah ni kdove kako lepa, dasi jo nekateri pedagogi priporočajo. Najboljši lek proti nosljanju je nastavek na trdem nebu in napenjanje mehkonebnih obokov.

Podoben nazalnemu glasu je takozvani zatlačeni nosni glas. Tak glas je manj resonančen kakor nazalni glas in ima votlo zamolčko zvočno barvo. Zatlačeni nosni glas je posledica izrastkov v nosu (polipov), ki branijo, da bi se razvila izdatna nosna resonanca. Dokler se polipi ne odpravijo z operacijo, ni pomoči zoper to zlo. Včasih opazujemo tak glas tudi pri močnem nahodu.

Zobni glas imenujemo oni glas, ki nastane takrat, kadar je razmah med zgornjo in spodnjo čeljustjo premajhen. Zvočna barva je sicer jasna, a ostra in kričeča. Najbolj je neprijeten zobni glas v zvezi z jabolčnim nastavkom. S primernim odpiranjem ust, zlasti s pasivnim držanjem spodnje čeljusti je mogoče to napako kmalu odpraviti.

Mislím, da ne bo odveč, ako omenim še dve napaki, ki sicer ne spadata v skupino nastavkov, a se vendar večkrat imenujeta z njimi v zvezi, namreč divji zrak in tremolo.

Divji zrak (wilde Luft). Glas idealnega pevca je čist in zvonek kakor zvok strune, dočim je glas slabega pevca poln šumov in hreščecih primesi. Hreščanje povzroča navadno slab zastavek, torej nepravilno držanje glasotvornic (prim. »C. Gl.«, l. 51., str. 103.), sikajoče šume pa preozki prehodi v nastavni cevi in prekomerna uporaba zraka. Za izvajanje tonov rabimo razmeroma majhno količino zraka, vse kar je preveč, je glasu v kvar. Slabi pevci, ki včasih kar udušijo svoj glas z zrakom, ne zmanjšajo s tem le trajanje izdiha, ampak tudi resonanco. Kar ne uporabijo zraka za tvorbo tona, se prelevi v razne šume, ki uničijo še ono malo zvočnosti, ki bi jo glas drugače imel. Vendar ni le prekomerni zrak (divji zrak) kriv vseh šumov; večkrat jih povzročajo tudi razne ožine in gube, ki se pojavljajo radi krčenja goltnih mišic. Če se hočemo rešiti teh napak, je treba predvsem zmanjšati količino zraka in delovati na to, da se osvobodi golt pritiska ter da se po možnosti razširijo prehodi. Tiho petje in falzet nas najprej privedeta k cilju.

Tremoliranje (tresenje) glasu ali tremolo je posledica slabega mišičevja in se pojavlja takrat, kadar ni jabolko mirno ali kadar nimamo v oblasti trebušnih mišic, s katerimi urejujemo izdih. Včasih je tremolo le prehodnega značaja, zlasti pri razburjenosti in pri tremi; nekateri pevci ga celo hotè izvajajo, ker ga zamenjujejo z estetičnim vibratom. Vedno pa je tremolo slab, ker deluje neprijetno na poslušalca, radi močnega, trilcu podobnega vibriranja tona. Tremoliranje je treba že v začetku napovedati neizprosni boj. Njegovi najhujši nasprotniki so dobra volja in pravilno dihanje, zato ga je mogoče brez velikega truda kmalu odpraviti.

Število napak s tem še dolgo ni izčrpano. Ako bi hotel vse navesti, bi rabil zanje celo knjigo, zato sem se omejil le na najznačilnejše. V naslednjem bom skušal opisati še pravi pevski nastavek, seveda le v glavnih potezah, ker bo to za naše namene itak zadostovalo. Pripominjam pa že pri tej priliki, da tudi najnatančnejši opis ne more nadomestiti dobrega učitelja.

Pravi pevski nastavek je produkt harmoničnega delovanja vseh organov, ki so udeleženi pri petju. Poleg pravilnega dihanja, mehkega zastavka in smotrene uporabe resonance vpliva na nastavek tudi oblika nastavne cevi, ki zavisi zlasti od držanja jabolka, mehkega neba, jezika in drugih organov. Zato se moramo najprej seznaniti z delovanjem teh organov pri pravilnem petju, ako hočemo dobiti jasno sliko o nastavku.

Jabolko. Že na strani 69 (»C. Gl.« l. 51) sem omenil, da se lega jabolka med govorjenjem izpreminja, tako da se ta važni organ neprestano pomika navzgor in navzdol. Na njegovo lego vpliva najbolj jezik, s katerim je jabolko v posredni zvezi: ako potegnemo jezik nekoliko nazaj, kakor pri u-ju, se jabolko zniža, če ga potisnemo naprej, kakor pri i-ju, zviša. Na podoben način izpreminja jabolko svojo lego pri nešolanju pevcih, včasih še v mnogo večji meri, ker ne vplivajo nanj le gibi jezika, ampak tudi razne mišice, ki se zlasti pri visokih tonih rade krčijo in napenjajo. Za umetno petje takšno delovanje jabolka ni primerno. Pri

pravilnem petju je jabolko povsem neodvisno od gibov jezika in od višine tona ter leži med petjem globoko v grlu, in sicer za nekaj cm globlje kot med govorjenjem. S tem se ne podaljša le nastavna cev, ampak poveča tudi goltna votlina in odzvočni prostor. Zato je glas, ki ga izvajamo z nizko jabolčno lego mnogo zvočnejši in polnejši kakor naravni glas. Kako pa dosežemo to lego jabolka? Pri pravilni pevski izobrazbi se nizka lega jabolka sama razvije. Edini pripomoček, ki ga smemo pri tem uporabljati, je širjenje golta z lahnim zehanjem; dokler se pa ne privadijo mišice, da ohranijo jabolko v nizki legi, ne bo ta pripomoček mnogo pomagal. Nikoli ne smemo jabolka potiskati s silo navzdol, ne s korenem jezika, ne s prsti, ako nočemo škodovati organu. V splošnem naj se jabolku ne posveča preveč pozornosti, ker vpliva koncentracija misli nanj prej kvarno, kot koristno na delovanje mišičevja.

Jezik je ona mišica, ki dela pevcu, dokler je ne podvrže svoji volji, največ preglavic. Posebno neprijetno ga občutimo takrat, kadar sili v golt, radi nelépih glasov, ki jih povzročuje (prim. jabolčni nastavek in cmok). Med petjem naj bo jezik gibek in mehek, tako da zavzame lahko brez napora vsako lego, ki je potrebna za izreko glasov. V ustih ne sme izpolnjevati preveč prostora, zato ga je treba sploščiti in kolikor mogoče priviti k spodnji steni ustne dupline. Lepo zaokrožena konica naj leži tik za spodnjimi sekavci; to mesto sme zapustiti le takrat, kadar zahteva artikulacija. Na nizko lego jabolka vpliva kvarno stiskanje mišic v srednjem delu jezika, ki leži na pregibu med ustno in goltno votlino, zato je treba njihovo delovanje po možnosti koncentrirati v konici. Primerni vaji za koncentracijo v konici sta stegovanje jezika iz ust, (kakor bi hoteli z njim doseči nos) in tvorjenje žlebička tik za konico. Jezik upremo pri tem na spodnje zobe in ga potiskamo naprej, dokler se ne pregane počez. Pripočljive vaje za jezik so tudi zvijanje jezika v tulec, tako da se zunanja robova v sredini stikata in pasivno kolikor mogoče plosko držanje jezika združeno s širjenjem golta (zehanjem). Pri zadnji vaji je treba paziti zlasti na to, da se jezik tudi zadaj splošči in da izpolnjuje sprednji del jezika kolikor mogoče neprisljano polkrožno kotlino med spodnjimi zobmi.

Mehko nebo naj bo med petjem nekoliko napeto, ne sme pa zapirati vhoda v nosno duplino. Ker govorimo navadno vedno z dvignjenim mehkim nebom, razen pri nosnikih m, n, je za začetnika zelo težko privaditi se občutku, kdaj je vhod v nosno duplino odprt in kdaj je zaprt. Tu mu bo najbolj pomagalo petje nosnikov v zvezi z vokali: ma, me, mi, mo, mu, na, ne...; am, om, im, em, um, an, en... in skupin kakor: ang, ong, ung; ank, onk, unk itd. V začetku je dobro nazalni ton nekoliko pretiravati, ne smemo pa pozabiti da je to le pripomoček za dosego idealnega tona. Pravilni nastavek leži na trdem nebu! Nekoliko nazalirane barve sme ton sicer ohraniti, a ta naj bo tako šibka, da je nevešče uho ne sme občutiti, naj bo torej le nekak dokaz pravilne uporabe nosne resonance. Ako zatismo med petjem nosnici s prsti, se barva tona ne sme izpremeniti ali pa le zelo malo.

Ustna votlina. Za petje najprimenejša oblika ustne votline je približno takšna, kakor pri izreki vokala u. Ustnice so naprej potisnjene, lica nekoliko vdrtá. Široko držanje ust (kakor pri smehljanju), ki ga priporoča italijanska šola, povzroča preostre tone, ki ugajajo sicer južnemu, ne pa srednjeevropskemu okusu. Med petjem naj bodo usta primerno odprta, torej ne preveč, ne premalo. Prekomerno odpiranje ust, ki ga opazujemo včasih pri opernih pevcih je neestetično in tonu bolj v kvar kakor v korist. (Prim. »C. Gl.«, str. 10, l. 51.) Na lep ton vpliva širjava golta, ne pa velikost ustne odprtine. Spodnja čeljust naj bo pasivna, t. j. ne sme se odpirati s silo, aktivno, ampak pasivno s popuščanjem mišic, s katerimi je pripeta h gornji čeljusti. Če jo pri tem nekoliko naprej potisnemo, se sprednja goltna stena osvobodi njenega pritiska in goltna duplina se poveča.

Dihalna opora (Atemstütze). Pri vdihavanju, ki naj se vrši skozi usta in nos obenem, ne smemo pozabiti na bočne dele pljuč. Imeti moramo pri tem občutek, da se boki širijo, trebuh udara. Vdih, pri katerem se trebuh napne kot žoga, ni dober. Občutek napetosti, ki se pojavi pri pravilnem vdihu v pasu, je za petje zelo važen. Spremljati mora vse tone, nizke in visoke, tihe in glasne, ker le tedaj more pevec ohraniti sapo in glas v svoji oblasti. Ta napetost izvira iz delovanja trebušnih mišic, s katerimi uravnavamo izdih, ne pa iz prepone, kot mislijo mnogi učitelji. Ker nudi pevcu nekako oporo pri petju, se imenuje glasovna ali dihalna opora (ital. appoggio). Še važnejši kakor vdih je za petje izdih. Kakšen mora biti, sem povedal že v lanskem letniku »C. Gl.« (str. 39), zato se mi ne zdi potrebno, vso stvar ponavljati. Pri pravilnem petju se pojavi paradoksen občutek, da ne izdihavamo zraka, ampak da ga vsrkavamo, ali kakor pravijo nekateri učitelji, da ga pijemo.

Koncentracija zvočnega toka. Pri naravnem pevcu je zračni tok razblinjen in udarja na najrazličnejša mesta nastavne cevi. Razne bolezni in grd glas so posledica takega petja. Pri pravilnem petju je zračni tok zgoščen in usmerjen na trdo nebo, ki tvori že radi koščene osnove najprimernejše mesto za pevski nastavek. Udarjanje zračnega toka na trdo nebo občuti pevec kot gorek lahen pritisk. Čist trdonebni nastavek pa ni najlepši, ker je ton preoster; treba mu je po možnosti primešati tudi nekoliko nosne resonance, ki jo dosežemo najlaže tako, da usmerimo del zračnega toka v nosno duplino, in sicer na ono mesto, ki leži nad trdim nebom. Pozabiti pa ne smemo nikoli na dihalno oporo, drugače se zračni tok razblini, ker mu zmanjka potiskujoče sile. Počasno potiskanje zraka s trebušnimi mišicami in želja, da ohranimo zračni curek vedno na istem mestu, so najboljši pomagata pri urjenju nastavka. Mesto nastavka ni za vse tone enako, ampak se izpreminja v prostoru med zobmi in med mehkim nebom. Čim nižji je ton, bliže zobem mora ležati nastavek, čim višji je, tem bolj se bliža mehkiemu nebu. Najgostejši in najbolj koncentriran je zračni tok na nizkih tonih, dočim je koncentracija na

višjih tonih mnogo manjša. Pri nizkih tonih ima človek občutek, da poje poševno v premici, ki veže jabolko in trdo nebo (zobe), čim višji je ton, tem strmejša postaja tudi ta črta, tako da ima človek pri najvišjih tonih občutek, da poje navpično v glavo.

Ako posnamemo iz navedenega glavne misli, je treba pri nastavku paziti na sledeče stvari:

1. na pravilen vdih,
2. na dihalno oporo,
3. na enakomeren izdih,
4. na koncentracijo zračnega toka,
5. na mehki zastavek,
6. na nizko lego jabolka,
7. na pravilno držanje mehkega neba, jezika in ustnic,
8. na nastavno mesto,
9. na resonanco, ter
10. na čist in zvonek glas.

Vse, kar sem doslej navedel, so le glavne smernice, katerih se moramo držati pri urjenju nastavka. Poudarjam ponovno, da se iz knjig še nihče ni naučil petja. Opisi sicer pomagajo pevcu k razumevanju pevskih zadev, a učitelja mu ne morejo nadomestiti. Pevski učitelj je zdravnik, ki zdravi glasove, kajti v resnici so vsi naravni glasovi ako ne bolni, vsaj potrebni nege. Kakor pa ne more pravi zdravnik ozdraviti bolnika, če ga ne vidi in ne preišče, tako ne more pevski učitelj ozdraviti glasu, ako ga ne sliši. Če potrebuje bolnik zdravnika, potem ne gre k padarju — vsaj pameten bolnik ne, — ampak k strokovnjaku. Isto velja za pevca. Izberi si za učitelja priznanega strokovnjaka, ki ima tanek sluh in fin estetičen okus, in ki predvsem sam obvlada petje.

A. Pohar:

† Francé Pirc.

Daljni sorodnik pesnika Otona Župančiča, brat urednika »Amerikanskega Slovenca« v Clevelandu, je bil France. Že kot otrok je ljubil petje in glasbo. Kot dijak je bil gojenec »Dijaškega doma« misijonske družbe v Ljubljani. Tam smo imeli dva harmonija. France bi bil najrajši igral na oba obenem. Kje se je učil? Posluh in grlo mu je dal Bog. V šoli, v gimnaziji, mu je Foerster vcepil potrebne nauke. Potem je pa kar sam poskusil in je videl, da harmonij tudi njemu poje.

V »Dijaškem domu« je že zbiral dijake okoli sebe in jih učil, kar je znal. Sam pa se je še vedno izpopolnjeval. — Leta 1902. je prišel v Gradec, v notranje bogoslovje misijonske družbe. Tu je posebno vzljubil koral, katerega je razumel teoretično in praktično. Vso zgodovino, ves razvoj gregorijanskega petja je poznal. Vse mu je bilo znano, kako so za

časa Palestrine potvorili prvotne gregorijanske melodije, kako so že na tridentinskem cerkvenem zboru določili, da se mora uvesti gregorijanski koral, kako je bilo s koralom na vatikanskem zboru, kaj je napravil tedanji strokovnjak Haberl — o vsem tem je govoril, kakor bi se bil sam osebno udeležil vseh teh debat. Posebno je poudarjal pri pouku korala besedilo in kako upošteva melodija besedilo.

V Gradcu je vodil več let cerkveni pevski zbor v misijonski cerkvi Žalostne matere božje. Pod njegovim vodstvom smo začeli prvič tudi s figuralnim petjem, kar je bilo prej nekaj nemogočega. Seveda se je držal v tem oziru strogo cecilijanskih skladb. Med bogoslovci je uvedel češčenje sv. Cecilije, nabavil lepo sliko in uprizoril vsako leto slavnostno akademijo njej v čast.

Ko smo potrebovali za praznik sv. Vincencija primerne melodije za pesem sv. Vincencija, se je obrnil na svojega nekdanjega učitelja petja Foersterja, in ta je res kmalu poslal lepo skladbo, France pa je poslal zato Foersterju 20 kron.

Leta 1908. je obhajal svojo novo mašo. Takoj drugo leto so ga predstojniki poslali v Eggenberg pri Gradcu, v trg s 15.000 ljudmi, večinoma delavci.

Tu je imel široko polje za svoje idealno delovanje: v cerkvi krasne orgle Mauracherjeve, razna društva, iz katerih si je lahko izbiral najboljše moči za kor. Ni čuda, da je kmalu zaslovel njegov pevski zbor daleč na okrog kot eden najboljših. Ob večjih praznikih se tudi orkestralnih maš in prireditev ni ustrašil.

Enako delaven pa je bil tudi v raznih društvih: pri mladeniškem društvu »Sv. Vincencij«, pri »Vincencijevi konferenci«, pri »Delavskem društvu«; neumoren je bil tudi v šoli. Otroci so ga ljubili, saj je bil vedno prijazen in ljubezniv, odrasli so ga cenili in spoštovali.

Ko se je ustanovila misijonska hiša na Gradu pri Gorici, je bil tjakaj poslan od svojih predstojnikov. Kmalu je bil ustanovil lep cerkveni zbor in posebno pevsko društvo, ali oglasila se je vojna godba. Topovi z granatami in šrapneli so začeli grmeti okoli priljubljene božje poti Žalostne matere božje. Priletela je granata — in orgelske piščalke so se raztresle po cerkvi. Prišla je artiljerijska baterijska komanda v misijonsko hišo. Dolžili so ga izdajstva. Štiri dni se je moral zagovarjati pred raznimi komandami. Moral je nazadnje zapustiti hišo in cerkev. Dne 12. septembra 1915 sva zadnjič maševala v cerkvi, potem se je on skrival v župnišču v Mirnu ter čakal, kdaj bodo sovražniki pregnani. Pri tem je še skrbel za one, ki so ostali raztreseni po vasi in okolici. Obiskoval jih je, jih tolažil ter skrbel za njih duše. Granate so polagoma popolnoma razdrle misijonsko hišo in cerkev na Gradu. Dolgo je maševal v veži župnišča v Mirnu. Tam je imel tabernakelj, tam svojega prijatelja Jezusa. Ponovno se je nahajal v največji smrtni nevarnosti. To vedno razburjenje je začelo glodati na njegovem zdravju.

Ko so Italijani zasedli Gorico, je pribežal v Ljubljano. Odtod se je odpeljal za nekaj časa v Gradec in zopet v Ljubljano. Komaj pa so bili Italijani potisnjeni nazaj, se je že vrnil k svojim priljubljenim Goričanom, katerih ni mogel pozabiti. Vse je našel razdrto, uničeno, opustošeno... Začel je znova duše pasti, saj so bile tako zapuščene. Štiri župnije je oskrboval. Koliko truda je imel! Zdravje pa le šibko.

Namesto porušene cerkve in misijonske hiše so zgradili dve leseni baraki, eno za stanovanje, drugo za cerkev. Tu je deloval še dolgo časa v velikih težavah naš France. Zopet je začel zbirati člane za svoj cerkveni zbor, hodil je v šolo, oskrboval župnijo, akoravno ni bila to njegova dolžnost. Ljudstvo ga je vzljubilo, ko je videlo njegovo veliko požrtvovalnost in ljubezen.

Treba je bilo misliti na to, kako znova zgraditi cerkev in misijonsko hišo, šel je pogumno na delo in si je za to pridobil veliko zaslug. Naletel je pa na velike težave in ovire, ki so strle njegove moči in uklonile njegovo idealno dušo.

Leta 1922. je prišel v misijonišče v Groblje. Poprijel se je z njemu lastno vnemo cerkvenega pevskega zbora, ki ga je tamkaj ustanovil gosp. Mav, ter prosvetnega društva. Bil je vztrajen in idealen kulturen delavec vsestransko. Ali moči so ga začele zapuščati. Dne 2. marca se je v duhovniškem naporu zgrudil in umrl...

Rajni Francé je bil tihega, vendar veselega značaja. Brez dela ni mogel živeti. Pri pevskih vajah je bil čudovito vztrajen in nobene težave se ni ustrašil. Tudi če so mu hoteli pevci in pevke malo ponagajati, se celega zbora ni zbal.

Pisal je več člankov v »C. Gl.« in v »Pevca«. Pisatelj Finžgar ga je radi nekega članka v »C. Gl.« imenoval »preroka«. Zložil je tudi par cerkvenih skladb, ki jih pa ni dal širši javnosti.

Njegovo telo počiva na mengerskem pokopališču in čaka vstajenja, njegova duša pa že prepeva večni slavospev...

Fr. Ferjančič:

Staremu prijatelju v spomin — pa še to in ono.

Kakor sem zvedel iz časnikov, izgubil sem zopet starega znanca in prijatelja; dne 22. februarja t. l. namreč je umrl v Kropi g. Martin Zarnik, nadučitelj v pok., s katerim sva nekdanj skupaj delovala v Trnovem na Notranjskem. Ko sem leta 1890. nastopil tamkaj kot kaplan svojo prvo službo, je bil g. Zarnik med prvimi, s katerimi sem se seznanil. In ko sem štiri leta pozneje odhajal iz Trnovega, je bil g. Zarnik zadnji, ki mi je pri vstopu v vlak stisnil roko v slovo; bil je namreč tako prijazen, da me je takrat zadnjič spremil na kolodvor, kjer sva se s težkim srcem ločila. Ko me je pred dobrimi tremi leti osebno obiskal v Novem mestu, je bil še izredno čvrst in kar najboljše volje. Zato me je kljub njegovi visoki starosti — bil je namreč sedaj že v 89. letu — iznenadila žalostna vest o njegovi smrti.

Rojen je bil 8. novembra 1840 na Homecu pri Kamniku. Učiteljsko pripravništvo je dovršil v Idriji, nato pa je leta 1858. nastopil učiteljsko službo v Kropi.

Leta 1873. se je kot nadučitelj preselil v Trnovo pri Hirski Bistrici, kjer je uspešno deloval do svoje upokojitve leta 1902. Tudi kot upokojenec je živel še nadalje v Trnovem, dokler se ni leta 1926. preselil zopet v Kropo, kjer ga je pred kratkim dohitela smrt. Prav do zadnjega je bil krepkega zdravja in bistrega duha ter se je z mladeniško živahnostjo zanimal za vsa javna vprašanja. Da se ga spominja tudi »Cerkveni Glasbenik«, zaslužil si je s tem, da je na obeh učiteljskih mestih — v Kropi in v Trnovem — deloval tudi kot organist, v Trnovem pač do tedaj, dokler ni bila služba organista in cerkvenika združena v eni osebi.

Zanimivo je, da je že pred njim deloval v Trnovem kot učitelj in organist slavnoznani naš skladatelj Fran Gerbič, ki je v Trnovem izdal tudi svoje prvo glasbeno delo »Glasi slovenski«. Rojen je bil istega leta kot Zarnik, samo dober mesec preje, namreč 5. oktobra 1840. Umrl je pa že pred 12 leti. To so bili še oni srečni, blaženi časi, ko je učiteljstvo živelo v lepi vzajemnosti z duhovščino. Odkrito povem, da se mi je že od mladih let zdelo nekaj silno vzvišenega, ako sem videl, kako sta na deželi župnik in učitelj složno delovala v šoli in v cerkvi: v šoli eden kot učitelj, drugi kot katehet, v cerkvi pa eden pri oltarju, drugi na koru. Taka vzajemnost je obrodila najlepše sadove, obojestransko delovanje je bilo zelo blagoslovljeno, učiteljstvo pa si je s tem utrdilo veljavo in spoštovanje tudi pri ljudstvu. Zato so po mojem mnenju oni, ki so pred leti izdali parolo, da učitelj ne sme sodelovati v cerkvi, storili s tem učiteljskemu ugledu jako slabo uslugo. Kolikor me uči izkušnja dosedanjega življenja, so ravno učitelji, ki so delovali tudi kot organisti na koru, uživali pri ljudstvu največjo priljubljenost. Seveda mora biti učitelj res zmožen organistovske službe. Brezdvomno je bilo ljudstvo tudi g. Zarniku naklonjeno zlasti zaradi njegovega prijaznega razmerja do duhovščine in radi njegovega sodelovanja na cerkvenem koru.

Dasi je bil še iz stare šole, vendar je bil dovteten za vsak napredek tudi na glasbenem polju. Njegovo orgljanje je bilo vseskozi dostojno in v cerkvenem duhu, nikdar trivialno. Ko se je leta 1893. tudi v Trnovem vpeljalo liturgično pravilno cerkveno petje, g. Zarnik ne le ni kazal zaradi tega nobene nevolje, temveč je bil tega napredka še celo vesel in se ga tudi sam oprijel.

Pri tej cerkvenoglasbeni reformi v Trnovem ne smemo pozabiti tudi tedanjega trnovskega g. dekana, zaslužnega pisatelja in pesnika I v a n a V e s e l a. Dobroznan je zlasti po svojem »Olikanem Slovencu«, po raznih prestavah ruskega slovstva in po krasnem pesniškem prevodu psalmov. Gosp. Vesel ni bil muzikalično izobražen, dasi je bil iz glasbeno nadarjene rodovine. Sam je večkrat pripovedoval, da mu je huda bolezen v mladosti pokvarila posluh. A kljub temu je bil zelo zavzet za liturgično pravilno cerkveno glasbo in je tudi druge vzpodbujal k temu. Taka pravilna cerkvena glasba se je vpeljala najprvo v trnovskem samostanu častitih šolskih sester, kjer je bila tedaj nekatere krate v letu peta maša. Po prizadevanju g. Vesela pa so šolske sestre s svojimi gojenkami prevzele cerkveno petje za dlje časa tudi v župni cerkvi. Redni organist je bil tedaj g. Zarnik. Pozneje — kakor se mi je sporočilo — je liturgična pravilnost cerkvenega petja v trnovski župni cerkvi zopet prenehala iz vzrokov, ki jih tu ne bom navajal.

Ko me je leta 1894. pripeljala usoda iz notranjskega Trnovskega v ljubljansko Trnovo, naletel sem tamkaj na zelo podobne razmere. Cerkevno petje je bilo tudi tu potrebno precejšnje reforme. V osebi tedanjega trnovskega gosp. župnika in znanega slovenskega prijatelja I v a n a V r h o v n i k a, sem našel moža, ki je bil v marsikaterem oziru podoben g. Veselu. Tudi g. Vrhovnik ni bil ne poseben pevec, ne muzikalično izobražen glasbenik, a želel je resno, da se v njegovi župni cerkvi vrši cerkvena glasba liturgično pravilno. Zato mi

je prigovarjal k izboljšanju tamošnje cerkvene glasbe in me pri tem vsestransko podpiral. Upam, da mi ne bo štel v zlo, ako izdam pri tej priliki samo to, da mi je vsak mesec, ko sem mu plačeval hrano, vrnil gotovo vsoto s pristavkom, naj bo to za trud s cerkvenim petjem. — Ko je tedanja trnovska organistinja, sestra pokojnega orglarskega mojstra Goršiča, prostovoljno odstopila, je poskrbel g. Vrhovnik, da so na trnovskem koru delovali zapored samo dobri organisti, ki so započeto reformo srečno nadaljevali.

V tem oziru sta mi gg. Vesel in Vrhovnik v najboljšem spominu in služita lahko v zgled marsikomu, ki morda tudi ni prejel od Boga posebnih glasbenih darov, pa vendar lahko veliko stori v prospah cerkvene glasbe.

O tretjem in zadnjem svojem šefu, ki sem ga imel kot kaplan, o pokojnem g. prelatu Janezu Rozmaňu, dobroznanem mestnem župniku pri sv. Jakobu v Ljubljani, mi pa ni treba izgubljeni besed, saj je bil v prejšnjih časih odbornik Cecilijinega društva in sam navdušen pevec ter je skrbel, da je imel v svoji krasni župni cerkvi vedno vrle organiste in izborno petje.

Morda se bo komu zdelo, da sem s temi vrsticami zašel nekoliko na stranska pota, a srce mi je velevalo, da sem se poleg g. Zarnika spominjal pri tej priliki še nekaterih drugih gospodov, ki imajo tudi svoje zasluge za cerkveno glasbo. Kdor ima dobro voljo, najde lahko tudi v teh vrsticah kako koristno zrnce, ki utegne o priličnem času obroditi kaj dobrega sadu.

Al. Mau:

Cerkveno ljudsko petje pri Sv. Jožefu nad Celjem.

Pojdimo z odkrito željo po slovenskem ljudskem petju v cerkvi drug drugemu na roko! Veliko smo se lahko naučili iz Premrlovih vrst v »Cerkvenem Glasbeniku«. Mogoče bo praktičnemu delovanju kaj pripomoglo, če povem, katere pesmi mi poje ljudstvo v naši cerkvi Sv. Jožefa nad Celjem.

Pojemo vsako nedeljo in praznik popoldne. Cerkvni pevci imajo na prosto voljo dano, da pridejo ali ne. Vaj za ljudsko petje nismo imeli še nobenih. Nove pesmi sem naučil s ponavljanjem na koru. Služkinje so se same naučile in so potegnile cerkev za seboj. Le pred pridigo ali izpred obhajilne mize sem tu in tam kaj oznanil, kaj in kako bomo zapeli. Parkrat sem vzel tudi za moto pri popoldanski pridigi krepkejši stavek iz ljudske pesmi. Sploh veliko damo na besedilo.

Pesmi k presv. Srcu Jezusovemu:

1. Presveto Srce, slavo... (Premrl, pes. št. 60.) Solo poje zbor, odpev pa vsi. Odpev porabim tudi za pete litanije. S septakordom nastavim v »B-duru«.

2. Usmiljeni Jezus. (Prem. pes.) Včasih jo bolje pojo v »C-duru«, včasih pa bolje v »B-duru«.

3. Usmiljeni Jezus. (Moja harmon. v »Ave Jezus«.)

4. Češčena milostna si ti. (»Venec« št. 400.) Prvi del pojem po nekem recitativnem napevu sam. Vmes pa mi cerkev vzklika »O Marija!« in konča z znano: »Naša ljubljena Gospa Jezusovega Srca...« Včasih prepojemo vseh dvanajst kitic. Kakor kake litanije. Jo imajo zelo radi, ker dolgo pojejo, pa jim ni treba znati besedila. Zdi se mi, kakor da bi pridigal s kora, ko teče kitica za kitico.

5. Pri petih litanijah porabim poleg drugih tudi eno, ki sem jo slišal pri Svetem Antonu v Slov. goricah. Stopa prav do visokega »a«. Ga še nekam za silo dosežejo. A Prleki so se z njim igrali, kot bi vel zefir pod oboki. (Srce Jezusa, Marije, daj nam enkrat srečno smrt!) Pri teh litanijah smo bolj revni.

Blagoslovne pesmi:

1. Pridi molit... (Premrlova harmonizacija.) Ta napev znajo tu povsod. Le ritem malo varira v raznih okrajih. Sredi pesmi se dvigne vsa cerkev.

2. Najsvetejši. (Oba napeva iz Spindler Fr.: »Jezus, blagoslovi nas!«)
3. Pred Jezusa ponižno pokleknimo... (Ravnotam.)
4. Slavo Večnemu zapeti. (Ravnotam.)
5. Ljubi Jezus, tebi mi. (Ravnotam.)
6. Častimo te. (Premrl. pes.) Pojejo bolje v »G-duru«. Pa je redko na vrsti, kar nas preveč spominja na žalostne čase, ko smo morali poslušati »Heilig«.
7. Glasno zapojmo. (Premrlova pesmarica.) Tudi pri Klemenčičevi malo poskušajo, pa jim še njihova harmonizacija v škripce pride.
8. K tebi Jezus ljubeznivi. (Slava Brezm.) Ob duhovnih vajah so jo dekleta dobro pele. Obhajilna.
9. Zdaj se zbudi, duša moja! (Star, lep napev.) Pojemo, kadar se pripravljamo na skupno sveto obhajilo.
10. Ponižno tukaj pokleknimo. (Sl. Brezm.) Se je kar ne morejo navaditi, ker je nenaravno zvito besedilo.

Marijine pesmi znamo sledeče:

1. Ti, o Marija. — Modulacije v sredi jih ne morem privaditi. Nad polovico pa jih poje prav v altu.
2. Marija skoz življenje. (Sl. Brezm.) Za moške moram sam začeti. Svojo nalogo pa ženske častno rešijo. Ni nič previsoko, če je možna cerkev.
3. O Marija naša ljuba mati! — Moti jih staro besedilo.
4. O Marija, moje želje. — Pojemo jo posebno na Vnebovzetje. V mnogih farah sem slišal to pesem v tridobni meri:

5. Srce moje. — Efektna. Harmoniziral je je Fr. Kramar v »Pril. Cerk. Glasbenika«. Tu tega napeva še niso poznali. Pa so takoj poprijeli. Sedaj vse poje.
6. Srce moje. — Nekje sem videl ta napev v Kosovi pesmarici. A ljudstvo ga je po svoje uredilo. Posebno drugi del zna ljudstvo nežno zvijati in »čez jemati«.
7. Naj odkrijem, mati mila. — Tega napeva še nisem našel zapisanega.
8. Kristjani, Marijo častimo. — Ne vem čegava. Variante so povsod razširjene.
9. Angeli lepo pojejo. (Premrlova pes.) — Rabim tudi za odpevek pri litanijah, zlasti na Vnebovzetje, četrto kitico pa maja.
10. Oznanil je angel. — Ljudski napev in oni iz »Slava Brezmadežnic«. Zapojemo, kadar med popoldansko službo božjo zvoni. Po nekaterih cerkvah jo zapojejo v nedeljo po pozni maši, ko mašnik še pred oltarjem ostane in med vsako kitico moli »angel gospodove«.
11. Veselo pesem, jezik moj. (Grumova pesmarica za Marijine družbe.) Ker ne pridejo drugače do sape, si privoščijo kar kako četrtno nehaja med vrstami. Posebno konec jim diši. Ne vem, kje so se naučili kar šest kitic. Nekaj bo v tem, ker je misel dosledna in poljudno povedana. Pojemo jo maja po večernicah.
12. S cveticami te venčamo. (Grumova pesmarica.)
13. Bodi nam pozdravljena. Hladnikova. Drugi del prve kitice pojemo kot odpev za osmi december.
14. Dajte hribje. (Moje »Vzdih po Materi.«) Posebno lepo je to pesem vcepil celí župniji g. organist Berglez Ivan v Šent. Vidu pri Ptujju. Peli so jo ljudje tako lepo, da bi jih šel peš še enkrat rad poslušat. Kdor hoče priti ljudem v srce, mora skrivaj opazovati, kje imajo njih srca skrivna vratca. Ravnotam sem imel priliko poslušati, kako so peli iz iste zbirke št. 9.
15. Češčena Marija. (Moje »Roži Mariji.«) Prvi del pojemo na koru. Porabim tudi za odpev, kadar radi slabega vremena ali pičle udeležbe litanije pojemo v »Es-duru«.
16. Zdaj razsvetljena je noč. (Roži Mariji.) Primerna za advent. Z malimi razlikami jo znajo tudi drugod.
17. Lepa si, roža Marija. (»Roži Mariji.«) Ta je »naša«. Kako jo uporabljam, sem opomnil v zbirki. Kako težave dela nepremišljena, tjavendan vržena beseda, kadar je

treba peti na pamet, vidimo na tej pesmi v drugi in tretji kitici. Brez pomena se igračka z »milega« drugič z »ljubega« nam Zveličarja. Podobna nerodnost je v »Usmiljeni Jezus«. Sem že dopovedoval in popravljaval s prižnice, pa nič.

18. Roženvenska. (»Vzdih po Materi«.) Pojemo oktobra.

Pri petih lavretanskih litanijah vpletam razen stavek iz »Slava Brezmadežnici« tudi primerne odlomke iz raznih Marijinih. N. pr.: Vsa cveteča in dišeča si Marija, rožica. (Za maj.) Češčena Marija, je angelski glas. (Sl. Brezm.) Razne kitice iz »Srce moje«. (Naš, ne oni napev iz »C. Gl.«.) Nekatere kitice se kakor nalašč vežejo z duhovnikovo invokacijo.

Odpeve zelo živahno izmenjavam. Kadar pride kaj novega, ponavljamo večkrat. Kar pa dobro gre, zapojemo isto le dva-, trikrat, da se ljudem register ne utruji. Zadnji-krat povzamemo zopet značilno pesem dotičnega praznika, ali pa poprosimo Marijo: »Mati zlata! Odpri mi nebeška vrata, da te v raju počastim z lepim petjem angelskim!« (Četrta kitica iz »Srce moje«.)

Letos na Novo leto smo zapeli med litanijami:

1. O Marija ljubezniva. (Slava Brezm.)

2. O Mati premila. (Ravnotam.)

3. Mi vsi ti pojemo. Riharjeva. Jih speljem v »B-dur«.

4. Le spi. Fragment iz Premrlove. Da bi g. Stanko slišal naše male. (Priredil sem jo za odpev z dovoljenjem skladateljevim.) Zakaj ne bi postal ta biserček narodna last? Kako sem jih naučil? Lahko! Če so pa takoj, ko smo jo celo peli na koru, dehteli njeni portamenti iz mestnih oken, pozibavali kmečki domek v božični mjr.

5. Marija premila, češčena si ti. (Sl. Brezm.)

6. Zveličar je rojen. Premrlova. (Božične št. 1.)

7. Tebe božji Sin izbral. (Del 2. kitice iz Hladnikove.) Primerna je zlasti za na praznik Svete družine.

8. Kar nam je Eva. (2. kit. iz »Lepa si, roža Marija«.)

Adventne nimamo nobene prave. Za božič sem navadil ljudi, da odgovarjajo zboru:

1. Angelsko petje. (Hladnik.) Solo poje zbor. Ljudstvo odpeva: »Bodi češčeno, o Dete preblago...« Ko se stavek vrača v »G-dur«, kar lepo razumejo.

2. Zveličar nam je rojen zdaj. Riharjeva. Se prav srečne počutijo, da smejo solistu in zboru povedati, da »mi vsi« ljubimo premilo Srce.

Za Veliko noč znamo:

1. Raduj nebeška se Gospa. (Cecilija.)

2. O Marija, bodi zdrava! Aleluja. (Adamičeve velikonočne.) Naučili so se med litanijami, ko smo odpevali v tercah v »F-duru«.

Za post:

1. Sveti Križ. Vavken. (Premrlova pesmarica.)

2. Daj mi Jezus, da žalujem. (Premrlova pesmarica.) Lepo bi bilo, če bi vpeljal p. A. Hribarjevo: Oh, kako te vidim, Jezus mili! — Zbor bi vpraševal, ljudstvo bi pa priznavalo svoj konfiteor. Če Bog da, bom še poskusil.

Za križev pot, ki ga tu molimo skoro vsako nedeljo, imamo šest napevov. Dva iz »Kvišku srca«, enega iz Premrlove pesmarice in moje, št. 2, 3 in 4.

Pred vsako pridigo je tukaj v navadi, da zapojejo: »Oče naš«. Pred krščanskim naukom ga pojemo tudi pri nas. Znamo tri napeve iz Špindlerjevih: »Jezus, blagoslovi nas«. Prav nič lepo pa ni, če te melodije vleče zbor, ali jih zasuče v valček. Melodija je že v konceptiji zasnovana za maso, zato naj bi jo zbori pri miru pustili. Saj imamo drugih pesmi dovolj, hvala Bogu.

Če pregledaš, kaj pri nas in sploh v teh krajih pojemo, boš razumel, kako, da nisem niti par izvodov »Pojte« ali Premrlove pesmarice mogel spraviti med ljudi. Takoj prve pesmi, ki so jo hoteli, niso notri našli. »Ko je pa samo kranjska!« — Res! Kadar bi kdo kaj izdajal, bi jaz rekel: brez not, skrajšan, dopolnjen »Venec«, format Pečjakovega molitvenika v usnje vezan. Partitura naj bi bila približno tako pisana za orgle,

kakor je to dobro zadel Fr. Špindler v »Jezus, blagoslovi nas«. Obsegala naj bi vse, kar je v Sloveniji domačega. Ali bi ne bilo nekaj posebnega, ako bomo vsi znali peti Slomškove blagoslovne, Oče naš, od rodov izpiljene Marijine itd.? Kako bi naše Brezje zadonele, kadar bi se slovenska grla v enem joku spajala pred Milostno: »V križih mojih revnih dni usmili se otroka ti!«

Naj nihče preveč ne dolži naših organistov, da ne marajo ljudskega petja! Rašji priznajmo, da: ignoti nulla cupido. Marsikateri - absolvirani - gojenec je že zapustil orglarsko šolo. Koliko pa jih je med temi, vsaj v Celju, ki bi znali pobrati iz ljudstva »drobce, da konca ne vzamejo«? Kako bi se prikupil novi organist pri faranih, če bi njih najbolj domače pesmi naenkrat našle svoj odmev v orglah! Vse se tudi ne da naročiti v Jugoslovanski. Zato bi bilo za ohranjenje ljudskega cerkvenega petja v lavantinski škofiji nujno potrebno, da bi iz šole izšli goreči ljubitelji ljudstva in njegovih biserov. Naj nihče ne misli, da je za šolanega organista premalenkostno, pečati se s takim primitivnim petjem. Mislim, da ne rečem preveč, ako trdim: organistovo nadarjenost, njegovo šolo, vernost, ponižnost in ljubezen do sožupljanov spoznaš najbolj, če pogledaš njegovo ljudsko petje, kako ga vodi in spremlja. Splošno moram reči, da nisem še tu našel organista, ki bi ne želel uvesti ljudskega petja. A večina ne ve, kje začetí. »Cerkveni Glasbenik« redkokdo čita. Od središča pa posebnih pobud in lepih zgledov ne dobi. Zagorijo pa ti mladi, nekateri prav idealni fantje, če imajo koga ob svoji strani. Videl sem to sam, ko so nekateri prišli v našo cerkev poslušat. Kako te ne bi podžgalo, če pa se počutiš takrat za orglami, da si kakor duša, ki oživlja vsa telesa in razgibava srca! Trpinom odpreš od poletnega solnca izžgane ustnice. V grčo sklenejo svoje v ostri zemlji spraskane roke delavke in ratarji. Stari in bolehní s kašljem odkrhnejo svojo težavo, mladini zadrhti in po Bogu poslušne neugnano srce. Glej: vse to je v organistovskih rokah. Razen božje milosti, je pesem najsilnejša moč, ki giblje duše. O, dragi gospodje sobratje! Bolj, kakor mi, pridigarji, bolj globoko more včasí poseči veren in apostolski organist z ljudsko pesmijo dobrim in grešnim, mehkim in trdim v srce. In, če še moli povrh za te, ki jih zgibava, ali ni kakor blagoslov božji za vso faro tak organist?

Pa predaleč me je zanesel ogenj, ki sem ga Bogu obljubil za ubogo ljudstvo. Kako še pojemo pri nas?

Kakor kdo hoče. Le enoglasnega petja ne poznamo. V nobeni župniji ga še nisem slišal. Ušesa imajo ljudje dobra. Zato jih nič ne silim v enoglasje. Brez moških je enoglasje tudi neprijetno, prazno. In, preveč diši po nemških. Kakor hitro bomo Slovenci peli enoglasno, bo naša luč pred svetom zatemnela. Ne trdim pa, da bi se ne dalo naučiti ljudi ta ali oni odstavek peti enoglasno. V tem se strinjam s Tomčevim mnenjem v »C. Gl.«.

Ako potožim še, da v gotovih dneh neka mora tlačí in za grla drži naše ljudi, da kar peti ne morejo in še to, da dobijo pri praznih klopeh ljudje le stud pred ljudskim petjem, da ob takih priložnostih na ljudsko petje misliti ni, — sem po svoje povedal, kaj in kako poje naša cerkev. Naj bi se oglasil še kdo, da nas bo kaj naučil!

Iz slovenske glasbene prošlosti.

Viktor Sleska:

Javna glasbena šola v Ljubljani od leta 1816. do 1875.

Glasbeni učitelj Franc Sokoll pa v Ljubljani ni dolgo poučeval; smrt ga je pobrala že 6. februarja 1822. Za namestnika je bil imenovan Gašpar Mašek (Maschek), glasbeni učitelj in kapelnik filharmoničnega društva. Služba je bila zopet razpisana. Oglasili so se prosilci:

1. Janez Slavík, Čeh, učitelj na trivialki v Ribnici že 10 mesecev, prej po-možni učitelj v Irdningu. Razume se na petje in na vse instrumente.

2. Janez Kreiner, prvi vzorni učitelj in organist v Št. Vidu pri Celovcu, prej pomožni učitelj v Jarenini in Marenbergu; je mojster v petju, na orglah in goslih. Zna igrati tudi na flavto, rog in trobento.

3. Venceslav Vencel (Wenzel), Čeh, rojen na Polici 1787, začasni kapelnik in glasbeni učitelj na Reki 1 leto 5 mesecev, s plačo 500 gld. Prej je bil vodja gledališkega orkestra v Ljubljani, pomožni učitelj na Polici (Češko), v Cvikavi, učitelj v Kočevju. Izprašan v metodiki s prav dobrim redom in dobrim uspehom, je odličen na goslih, spreten na orglah in klavirju, zna večino pihal.

4. Gašpar Maschek, namestni učitelj glasbene šole v Ljubljani 3 in pol meseca, s plačo 22 gld. 30 kr., prej kapelnik stanovskega gledališča v Gradcu.

5. Jakob Kukla, Moravan, rojen v Byteši 8. julija 1800, učitelj 1. razreda v Št. Andražu v Lavantinski dolini 2 l. 8 m., prej pom. učitelj v Mauternu. Izprašan iz metodike z dobrim in prav dobrim uspehom. Razume se na petje, orgle, gosli in na vsa pihala.

6. Janez Prkša, koralni pevec in prvi klarinetist v Celovcu 6 let; prej trobentar pri vojni 11 let. Dovršil metodiko z eminenco. Razume se na petje, orgle, gosli in na vsa pihala. Ker je s konja padel, je nesposoben za trobentarja in priporočen za invalidnino.

7. Vencel Materna, rojen v Hradištu na Češkem leta 1794., pom. učitelj v Št. Rupertu ob Rabi 8 let 2 mes., prej pomožni učitelj v Angru, Wuntschuhu in Preunstettenu. Petje brez dobrega glasu, orgle in pihala.

Gašper Mašek piše, da je rojen v Pragi 6. decembra 1794; dovršil je na gimnaziji v l. 1805–1811 štiri gramatikalne razrede in poezijo (5. razred); pet let je študiral teoretsko in praktično glasbo na konservatoriju v Pragi. Vmes je bil v l. 1814 in 1815 organist pri župni cerkvi sv. Nikolaja v Pragi. Govori nemški in češki, razume latinski; je oženjen in oče dveh otrok.

V terno je postavil škof. ordinariat 1. Maška, 2. Kreinerja, 3. Prkšo.

Službo glasbenega učitelja je dobil Gašpar Mašek in jo nastopil 3. decembra 1822.

Gubernij je 25. oktobra 1822, št. 13.096 podelil dovoljenje za pouk na goslih Josipu Benešu na prošnjo filharmoničnega društva.

Z uspehi G. Maška pa oblasti niso bile zadovoljne. Višji šolski nadzornik Urban Jerina je 7. decembra 1829 izrazil svojo nevoljo nad G. Maškom. Pisal je:

1. Po Vaši neskrbnosti so se izgubile nekatere inventarialne muzikalije. Opozorjeni ste bili, da jih morate na svoje stroške nadomestiti. Tega niste storili; zato se Vam ta ukaz pismeno ponavlja. Odslej skrbno pazite, da se muzikalije dobro hranijo in jih učenci objestno ne trgajo.

2. Svoje dolžnosti izvršujete zelo nemarno; pol ure prihajate v šolo prepozno, četrt ali pol ure prezgodaj odhajate.

3. Učiteljiščnikom Vaš pouk zelo malo koristi, ko drugi učitelji na enakih mestih zelo mnogo dosežejo. Že v decembru 1826 ste bili opozorjeni, da ne smete učnega časa tratiti s prepisovanjem not, pobotnic in drugih spisov; v januarju 1827 se Vam je očitalo ob prepiru z učiteljiščnikom Potočnikom. Leta 1828. so se ti opomini ponovili. Leta 1829. sta Vam gubernij in škof. ordinariat priporočila marljivejši pouk učiteljiščnikov, a vse zastoj. Pri izpitih pripravnikov niste nikdar dosegli zaželenih uspehov. Posledica je bila, da niso bili na deželi z Vašimi učenci nikdar zadovoljni.

4. Kot učitelj glasbene šole ste dolžni navajati učence, da se zanimajo za petje in godbo na stolnem koru ob svojem 4 letnem uku in da se ogrejejo za to tudi za poznejše življenje. Ker to zanemarjate, ste bili že enkrat pograjani. Stolnica pogrša izurjenih pevcev, ki jih je od glasbene šole pričakovala.

5. Glasbeno šolo smatrate za postransko reč; kakor pa kaže Vaš sloves, se za zasebne učence vse bolj potrudite. V šoli pa ste tako nepotrpežljivi, da mnogi učenci obupavajo in iz šole izstopajo. In vendar bi se morali po pravilih z vso ljubeznajo posvetiti svojemu poklicu.

6. Ko ste službo nastopili, ste obljubili, da se kot glasbeni učitelj ne boste več zaposlili pri gledališču. Besede niste držali; na gledaliških lepakih čitamo Vaše ime. Tako uporabljate čas namesto za šolo za gledališke vaje in zanemarjate šolo.

Gubernij je 5. maja 1832 na prošnjo deželnega muzeja in na priporočilo deželnih stanov določil, da se mora glasbena šola preseliti v tedaj prazno strelišče, vendar pa le začasno, ker ne kaže, da bi bila predaleč od normalke, kar otežuje nadzorstvo in tudi učencem obisk šole.

Gubernij je 3. avgusta 1832 poslal škofijskemu ordinariatu v izjavo predlog filharmoničnega društva, naj bi se nadzorstvo glasbene šole izročilo filh. društvu in odtegnilo vodstvu normalke in škof. ordinariatu. Ta je temu predlogu pritrnil 4. septembra 1832, toda gubernij na to ni pristal, ampak je določil, naj ostane vse pri dosedanjem običaju, le pri tehničnem nadzorstvu naj filh. društvo pomaga. Filharm. društvo je res 20. januarju 1833 sporočilo, da je izbralo dva tehnična nadzornika: Ignacija Krombholza, upok. upravitelja Auerspergovega gospostva, in Elijo vit. Glaumacha, c. kr. konc. praktikanta ilir. carinske uprave, ki sta oba glasbena veščaka.

Po nadzorstvu teh dveh veščakov je dež. viš. šol. nadzornik izrekel Mašku grajo 5. maja 1834, št. 495/103 in ga opomnil, naj zvesteje opravlja svoje dolžnosti in skrbi za red v šoli. Ta opomin je pomagal. Vodja normalke Janez Nep. Šlaker sporoča 5. novembra 1834, da si je Mašek grajo vzel k srcu in je do konca šolskega leta, t. j. do 28. julija, ko so bile poskušnje, šolo točno obiskoval in se tudi s poukom bolje potrudil.

Gubernij je 31. maja 1836, št. 11.148, dovolil Mašku predujem za 30 gold.

Gubernij 19. novembra 1836, št. 24.927, graja, da Mašek ni priredil koncerta, ki ga § 16. pravilnika glasbene šole zahteva.

Poslej se glede glasbene šole skoro 20 let ni nič bistvenega ukrenilo. Pozornost vlade je bila obrnjena pač drugam, ker so se zlasti po l. 1848. vršile povsod velike spremembe.

Najvažnejši dogodek v tem razdobju je bil pač obisk nadzornikov filh. društva ob izpitu glasbene šole 26. julija 1841.

Nadzorniki so svoje opazke vsak zase spisali in predložili.

Wildenser, tajnik in šolski nadzornik filharm. društva, je pisal 5. avgusta 1841:

Štiri leta sem hodil k izpitom javne glasbene šole, toda ti obiski so bili muka za oči in ušesa. Napredka ni bilo nobenega, zato sem nadaljnje obiske opustil. Letos sem se udeležil izpita le na poziv gubernija. Moja izjava se glasi: Petje slabo in surovo, dokaz, da je manjkalo vaj; teorija pomanjkljiva. Vaje na goslih nezadovoljive. Vse napake, ki jih more goslar zakriviti, so se tu združevale; učenci so napačno nastopali, gosli nepravilno držali, krivo vodili lok, igrali nečisto ob slabem glasu. Pri klavirju sem opazoval, da je učitelj nestrpen; da preskakuje potrebne vaje; da ne pazi na pravilne prstne vaje in da provzročajo celo netežke pasaže gojencem nepremagljive težave. O čisti in precizni igri ni govora. Prepričal sem se, da se ob takem pouku ne bo nihče usposobil za glasbo in da je v tem oziru izgubljenih zadnjih 18 let.

Schloissnigg je pisal 26. avgusta 1841: Prvič sem prisostvoval izpitu, zato morem reči le to: Ne vem, ali je Mašek sposoben, da koga usposobi za srednjo mero glasbene spretnosti, toda izpit je pokazal, da se napredek tudi najboljših učencev ne more meriti s časom, ki se je za ta pouk uporabil; dalje, da morajo po tej metodi učenci izgubiti ves sluh, čut in okus in da o umetniški izobrazbi ne morem govoriti.

Leopold Ledenik, arhivni direktor filharmon. društva, piše 4. avgusta 1841:

1. Glede glasbene teorije je bilo še nekaj uspeha, čeprav so se vprašanja sukala le o najpotrebnejših pojmih.

2. Pri petju je bil zelo slab uspeh. Seveda so dečki v dobi mutiranja. Edino Maškov sin Kamilo je kazal dober posluh.

3. Pri klavirju je dajal učitelj gojencem pretežke komade, ki jim niso bili kos. Skušal je napake zakriti z ropotom, kar pa je nemogoče.

4. Pri goslih je bil uspeh zelo slaboten. Učenci ne znajo niti gosli prav držati. Škale so igrali, da je šlo skozi ušesa; o pravih prstnih prijemih ni niti govora, še manj o predavanju, t. j. o vzbujanju in stopnjevanju glasov.

Gubernij je izročil te sodbe konzistoriju, ta pa po vodstvu normalke glasb. učitelju Gašperju Mašku v izjavo. Mašek je po vodstvu normalke vložil zagovor. Piše, da so ga ocene globoko žalile. L. 1822 je nastopil poverjeno mu mesto. Njegovo sposobnost so tedaj vsi cenili. Ob kongresu v Ljubljani l. 1821. je vodil laško in nemško opero v splošno zadovoljstvo; prav tako je vodil glasbene večerne zabave pri kanclerju knezu Metternichu. Trudil se je vedno, da bi tu stanje glasbe povzdignil. Z gorečnostjo se mu je marsikaj posrečilo. »Pravicoljubni ljudje bodo lahko pričali, da sem se neumorno trudil umetnosti koristiti in cerkveno glasbo dvigniti na stališče, da bo vernike v nemala k pobožnosti; nisem se bal niti truda niti stroškov, da bi z lastnimi kompozicijami, ali pa z deli slavnih mojstrov, zlasti v tukajšnji stolnici širil vzvišeno glasbo. Prav tako je znano, kaj sem dosegel kot pevovodja in kapelnik pri filharm. društvu. Okoli l. 1826. so se pa začeli napadi na mojo osebo, ki me zelo žaloste, ne da bi me s priznavanjem spodbujali, so mi valili samo ovire na pot; uporabljali so vsa sredstva, da bi me žalili. Vse zdražbe v zvezi z grenkimi rodbinskimi razmerami so me tako poparile, da se mi je poznalo tudi pri izvrševanju stanovskih dolžnosti. Zato so sodili nekateri premalo poučeni ljudje, da nočem več delati. Toda moja izredna ljubezen do glasbe mi to samevanje ni več dopustila, zato sem se potrudil ustno in pismeno, da bi zopet sodeloval v glasbenem zboru; toda zastoj; šele pred enim letom so me začeli zopet vabiti h koncertom in produkcijam.

Da imam popolno praktično in teoretsko znanje svoje poklicne stroke, da se trudim v izpolnjevanju svojih dolžnosti, da svoje ure točno izpolnujem in celo preko ure poučujem, sem v vesti popolnoma pomirjen; da pa ob velikem številu učencev, ki so v 4 letnike razdeljeni, v petju, na godalih in na klavirju navzlic najboljši volji, vnemi in pridnosti ne morem popolnoma uspešno delovati, je umljivo, če pomislimo, da se sprejemajo le učenci javnih šol, ki pa porabijo večino časa za svoje šolske predmete in imajo le malo časa za glasbo na razpolago, nasprotno pa nimajo lastnih instrumentov in so navezani edinole na vaje v šoli.

Iz navedenih okoliščin bi moglo vodstvo na višjem mestu predlagati, da se nastavi druga učna moč, ki bi prevzela pouk osnovnih pojmov v glasbi, ali pa naj se pouk omeji le na petje in orgle.

Kako težka je ta naloga in koliko sem mogel doseči, je razvidno iz popisanih razmer.

Kako občutno so me torej ob zadnji semestralni preskušnji zadele izjave gospodov, ki so nadzirali izpit! In vendar nekateri med njimi niso niti sposobni soditi, ker niso pravi glasbeniki.

Opomba o goslarjih, da se ne drže pravilno in da loka ne vodijo prav, je zelo karikirana. Toda jaz poučujem po navodilih velikih mojstrov in kažem učencem slike, ki upodabljajo, kako se lok pravilno drži. Če pa učenci vendar vedno loka pravilno ne drže, je odpustljivo, če pomislimo, da so ob izpitih nekoliko zbegani.

Pevcem so očitali, da so se že prej popevke naučili; toda lahko pokažem učence, ki vsako pesem takoj zapoje, ki je niso prej nikoli videli.

Nadzorniki so se tudi pohujševali, da igram čveteroročno. To delam zato, da vadim učence v taktu. Če pa učenci nadzornikom niso odgovarjali po volji, moramo iskati vzroka v tem, da se nahajajo v različnih knjigah različni izrazi, kar učence, ki so vajeni samo na en naziv, gotovo moti.

Pripominjam, da je iz naše glasbene šole izšlo že več gojencev, ki so pozneje pristopili k filharm. društvu; celo nekaj nadzornikov je prištevati med te. Ti gojenci sodelujejo pri vseh muzikalnih prireditvah, kar dokazuje tudi zadnji koncert z dne 21. novembra 1841, ki je po eni sami skušnji dosegel popoln uspeh in niso učenci glasbene šole prav nič zaostajali.

Ker sem miroljuben, res ne vem, da bi bil dal komu povod, da me preganja. Potrudil se bom, da bom svoje dolžnosti vestno spolnjeval, da si naklonjenost svojih

prestopnikov pridobim in ohranim, prosim pa tudi, da me predstojniki ščitijo pred nečastnimi napadi, ker želim tudi nadalje po možnosti delovati za prospeh glasbe.

Iz nadzorstvenih poročil je namestništvo izvedelo, da glasbena šola ne dosega smotra in da se učenci na učiteljskišči v dveh letih ne izvežbajo za praktične organiste. Konzistorij naj torej poda predloge, da se pomanjkljivosti odpravijo (1. septembra 1851, št. 673, II. š. sv.).

Konzistorij je na ta poziv 30. septembra 1851, št. 1664/272, obširno odgovoril. Vodstvo normalke mu je predložilo še pred prejemom odloka c. kr. namestništva načrt za spremembo glasbene šole. Treba je namreč preskrbeti, da se bodo gojenci dobro izvežbali, ker bodo kot učitelji nastopili kot organisti. Zato potrebujejo dobre šole in vaje, vsega namreč en sam učitelj ne zmore, treba bo nastaviti drugo učno moč. Konzistorij je že ponovno predlagal preuredbo glasbene šole, a študijska dvorna komisija je 6. marca 1847, št. 1598 (gub. intim. 19. marca 1847, št. 6156) ta predlog odbila, češ, da ni namen glasbene šole, da bi poučevala učiteljskiščenike. Toda navedeni vzrok nima podlage, če se oziramo na tukajšnje razmere. Naša dežela potrebuje organiste, ki se najlažje izvežbajo na učiteljskišči. Ako se tukaj pouk zanemari, organisti za svoje delo ne bodo usposobljeni. Drugje in drugače se ne morejo v glasbi izvežbati, kakor edino v glasbeni šoli, ki jim brezplačno nudi pouk in vajo. Zato konzistorij predlaga:

1. Nastavi naj se druga učna moč s plačo 400 gold. letno.

2. Pravilnik glasbene šole naj se zato spremeni; zlasti naj se poudarja, da noben učiteljskiščenik ne dobi spričevala za učno sposobnost, če nima zadostne glasbene izobrazbe.

3. Za uspešen razvoj glasbene šole je potrebno dobro nadzorstvo.

4. Disciplinsko nadzorstvo se prepušča vodstvu normalke.

5. Ker ima glasbena šola že dve sobi, ostane lahko še nadalje v teh prostorih.

Če se takisto povzdigne glasbena šola, se bo obenem dvignila izobrazba učiteljev, saj pri nas preprosto ljudstvo sodi učitelje večinoma po njihovi glasbeni spretnosti.

Naposled naj se dovoli potrebni znesek za popravo klavirja in orgel.

Obenem se priporoča že 21. januarja 1842, št. 85/12, predlagana ustanovitev učiteljsiše v Idriji, ker se cerkvena glasba, kakor znano, nikjer tako ne goji kot v Idriji.

Namestništvo je 8. januarja 1852, št. 788 d. š. sv., glede na podane predloge, zlasti glede nastavitve drugega učitelja, odgovorilo, da je treba prerešetati sedanje stanje glasbene šole, in sicer o pouku, o številu učencev, o njih napredku, o njih uporabi, o delovanju glasb. učitelja, o učilih, v prostorih in o vzrokih, zakaj se ne doseže namen. Potem je treba določiti njeno prihodnje delovanje, njeno razmerje do normalke in do filharmoničnega društva. Dalje se morajo pregledati pravila, da se spoznajo dosedanje napake in se iste odpravijo, urnik pa uredi. Misliti je tudi treba na sredstva, da se namen čimprej doseže.

Zato bo 23. januarja 1852 ob desetih sestankih komisije pod vodstvom šolskega svetnika Močnika; k sestanku se vabijo šolski nadzornik, ravnatelj normalke in dva člana filharmon. društva.

Konzistorij je 16. junija 1852 namestništvu vrnil izročeni mu zapisnik o sestanku komisije in se izjavil, da osnutek odobruje, ker je že sam v svojem poročilu z dne 30. septembra 1851, št. 1664, isto predlagal.

Iz odbora Cecilijinega društva v Ljubljani.

Odborova seja dne 24. in 25. junija 1929. — Navzoči: Predsednik P. Hugolin, dr. Mantuani, Mons. Steska, dr. Kimovec, Premrl, Doktorič, Pivk.

1. Predsednik se spominja umrlega konservatorijskega profesorja g. J. Vedrala, ki je 17 let poučeval v orglarski šoli z veliko vestnostjo in ljubeznijo in mnogo storil za cerkveno glasbo. Orglarska šola je ž njim veliko zgubila, zatorej po pravici žaluje za njim. Položila je venec na njegovo krsto in se udeležila pogreba. V znak sožalja vstanejo odborniki in želijo umrlemu mesto v nebeškem zboru sv. Cecilije.

Dalje pozdravi predsednik na novo vstopivšega odbornika, g. Davida Doktoriča, ki ga je odbor kooptiral v seji dne 3. jan. 1929.

2. Predsednik poroča, da šola nujno potrebuje še ene orgle za vajo, ki bi se postavile v kapelo Alojznice na kor. Na prodaj so male, dobro ohranjene pnevmatične orgle s šestimi registri, ki stoje v neki podružnici župnije Loka pri Zidanem mostu. Orgl. mojster Jenko jih je kupil zase, pa jih odstopi orglarski šoli za 15.000 Din. — Ker so tega denarja vredne, se sklene kupiti jih. Kakor hitro dojde dovoljenje za prodajo od lavant. ordinarijata, naj Jenko orgle uredi in postavi. — Svètnik Premrl da iz šolske lastnine 10.000 Din, ostalih 5000 Din si upa pokriti z doneskov prijateljev šole in denarnih zavodov, v skrajni sili s posojilom. — Z ozirom na ta velik izdatek bo za leto težko mogoče iz šolske lastnine dati organistom kako podporo.

3. Cerkve so z vplačevanjem prispevkov za orglarsko šolo zelo zaostale; zato se prosi preč. ordinarijat, da blagovoli cerkvene predstojnike na to opozoriti. Mnogo je tudi župnih cerkva, ki na »Cerkv. Glasbenik« niti niso naročene.

4. Za prihodnjo sejo meseca junija se postavi na dnevni red:

- a) Referat o ljudskem petju in cerkveni govori k tej točki;
- b) upostavitve nadzornikov;
- c) sklep šole.

Organistovske zadeve.

Občni zbor »Podp. društva organistov« v Ljubljani se je vršil dne 30. aprila t. l. v Rokodelskem domu. Udeležba ni bila ravno velika. Nekaj morda radi slabega vremena, nekaj pa, ker je bil ravno ta dan pred 1. majem in imajo nekateri organisti-cerkovniki opravilo in razno delo za pripravo šmarnic. Toda občnega zbora ni bilo mogoče preložiti. Razmere so nas prisilile, da se je moral vršiti ravno ta dan.

Predsednik je pozdravil navzoče in v kratkih besedah podal splošen pregled stanja in smernice našega društva. Društvo sicer ni doseglo na zunaj kdo ve kako velikih uspehov, vendar s svojim tihim delom se vztrajno trudi za izboljšanje razmer organ. stanu. Naj nas ne strašijo tudi neuspehi. Pomagajmo si sami in Bog nam bo pomagal.

Tajnik poroča o delovanju društva. Društvo si je prizadevalo, da spelje sklepe, sprejete na zadnjem občnem zboru. Zlasti se je zavzelo za zavarovanje organistov. V društvo je bilo sprejetih pet novih članov. Umrli sta dva člana in sicer č. g. Franc Pirc v misijonišču v Grobljah in Florijan Mejač, bivši organist v Trzinu. Nekaterim članom je bila podeljena podpora, enemu posojilo. Za enim umrlim članom je bila izplačana vsota, ki je bila nabrana za vdovski sklad.

G. blagajnik poroča o finančnem stanju društva. Dohodkov 2050 Din, stroškov 2840 Din. Sedmim prosilcem je bila podeljena podpora v znesku 1510 Din. Enemu prosilcu posojilo 600 Din. — Vdovi po umrlem članu Florijanu Mejaču je bila izplačana vdovnina v znesku 715 Din in se je opravila zanj ena sv. maša. Društveno imetje znaša 3939 Din.

Sprejeta so bila nova društvena pravila. Društvo se odslej imenuje: »Društvo organistov v ljubljanski škofiji«. V novi odbor so bili izvoljeni: Predsednik Iv. Zdešar, podpredsednik Ant. Grum, tajnik Ant. Lavrič, blagajnik Stan. Premrl, odborniki: Peter Lipar, Pavel Žagar, Josip Zupan, namestniki: Anton Jobst, Fr. Mihelčič, Fr. Marolt. Za preglednika sta bila izvoljena Pavel Jerman in Jakob Čadež, v razsodišče pa: Anton Tramte, Fr. Ferbežar, Mav. Slatnar, Fr. Turnšek in Fr. Zabavnik.

Članarina je ostala kot doslej: 25 Din letno. Gosp. Franc Klančnik kot predsednik »Zveze«, je pozdravil zborovalce ter poročal o delu, ki ga je pod-

vzela »Zveza« za organiste. Daljša debata se je razvila glede zavarovanja organistov. Občni zbor je sklenil poslati k presvetlemu g. škofu delegacijo, ki naj pojasni razne težave glede zavarovanja in ga prosi, da s svojo močjo vpliva na gg. župnike, oziroma na župne urade, da ne nasprotujejo, ampak naj bodo temu zavarovanju naklonjeni.

Po končani debati se predsednik zahvali vsem zborovalcem za udeležbo ter zaključí občni zbor.

Seja »Podp. društva organistov« se je vršila v torek 30. aprila t. l. V društvo so bili na novo sprejeti sledeči člani, Niko Loboda, org. v Kočevju, Martin Mlinar, org., sedaj brez službe, Alojzij Seme, org. na Polici. Gojmir Adamič, org., sedaj brez službe in Franc Premrl, org. v Smartnem pod Šm. goro.

Podpora je bila dana petim prosilcem, enemu posojilo, kar je odbor potrdil in odobril. Vdovski sklad je bil izplačan vdovi po umrlem članu Flor. Mejaču. Sklene se, da morajo vsi oni, ki so še na dolgu s članarino za l. 1927. in 1928., isto poravnati do 30. junija 1929. Kdor do tega časa ne poravna članarine, preneha biti član društva.

Seja odbora »Zveze« organistov se je vršila dne 30. aprila 1929. Predsednik g. Klančnik je poročal o tem, kako se »Zveza« trudi, da bi dosegla razne ugodnosti za organistovski stan. Prizadeva si zlasti, da bi dosegla za organiste vsaj trikrat ali štirikrat na leto znižano vožnjo na železnici. Upa, da se mu to posreči. »Zveza« je dosegla od oblastnih odborov v Ljubljani in Mariboru, da se poučuje na orglarski šoli tudi občinsko tajništvo. Sprejetih je bilo na tej seji več važnih sklepov, ter je bilo sklenjeno, da se prihodnji občni zbor »Zveze« vrši v Celju meseca septembra. Dan se določi pozneje.

Odbor »Društva organistov za mariborsko škofijo« je imel sejo dne 9. aprila t. l. sejo v Celju. Odbor je sklenil, da se skliče redni letni občni zbor »Društva organistov« v dne 5. junija t. l. v Celju ob ½ 9. uri dopoldne. Polovična vožnja na železnici je zaprosena. Več o občnem zboru bo objavljeno v »Slovenskem Gospodarju«.

Organisti, ta dan vsi v Celje!

Ob enem se prosijo člani, da poravnajo zaostalo članarino.

V neki župniji mariborske škofije se je vlekla dolga pravda radi zavarovanja organista, ki je obnem cerkvenik. Tozadevni organist je bil že dolgo časa zavarovan, potem pa na podlagi pritožbe izbrisan.

Za to zadevo se je resno zavzela »Zveza organistov«. Sedaj je g. veliki župan mariborske oblasti razsodil, da organist mora biti zavarovan, ker se mora smatrati poklic organista kot glavni poklic, služba cerkvenika pa kot postranska. Proti tej odločbi ni pritožbe. Če cerkev nima denarja, mora tozadevne premije plačevati cerkvenokonkurenčni odbor. Če se bo ta branil, bo te prispevke na posamezne občine razdelilo srezko poglavarstvo in zneske prisilno izterjalo. Tako je prav in tako bi moralo povsod biti. Od »Zveze organistov« se bo vse potrebno ukrenilo, da se bo povsod razsojalo po istih smernicah. — **F. K.**

Organist Karol Gaber v Pišecah želi po šestih letih opravljanja organistovske in cerkveniške službe premeniti svoje sedanje mesto. Podrobna pojasnila daje ali sam ali g. župnik Franc Toplak v Pišecah.

Koncertna poročila.

I. Koncerti v Ljubljani. 4. marca je koncertiral violinski virtuoz Jaroslav Kocian. Igral je Čajkovskega, Bacha, Suka, in Sarasateja. Cel spored je podal z izredno tehnično dovršenostjo, sigurnostjo in eleganco. Spremljal ga je virtuoz Odřich Kredba, ki je tudi samostojno nastopil s štirimi Novakovimi serenadami. — 12. marca je imelo društvo ljubljanskih koservatoristov interno produkcijo za

povabljene. Ker podpisani nisem bil niti vabljen niti obveščen o produkciji, ne morem o nji poročati. — 15. marca je koncertiral praški Ševčikov kvartet in izvajal Dvořakov godalni kvartet v d-molu, Ravelov v F-duru in Schubertov. — 4. aprila je prvič nastopil v Ljubljani komorni kvartet iz Dresdena in igral Haydnov kvartet št. 67, Regerjev op. 109 in Čajkovskega op. 11. — 22. aprila se je zopet oglasil komorni kvartet Zika ter dal Vaclav Pichlov godalni kvartet v d.duru. (Avtor tega dela je živel od 1741—1805.) Kot drugo točko so izvajali Zikovci Josip Mandičev godalni kvartet in Dvořakov v C-duru op. 61. Žal nisem slišal nobenega od teh kvartetov, ki pa so bili vsi izvrstni; izredno je ugajal — kakor so pisali drugi poročevalci — dresdenski, ki je eden izmed najboljših nemških. — 17. marca se je vršil koncert pevskih zborov, včlanjenih v Jugoslovanski Pevski zvezi. Nastopila so sledeča pevska društva, oz. pevski zbori: »Mostec« iz Most pri Ljubljani pod vodstvom Rajka Pirnata, »Sloga« iz Ljubljane pod vodstvom H. Svetela, »Krakovo-Trnovo« pod vodstvom Mirka Premelča, zbor Slov. bral društva iz Tržiča pod vodstvom A. Lajovica, »Ljubljanski Zvon« pod vodstvom Z. Prelovca, »Slavec« pod vodstvom I. Repovža, »Zvon« iz Trbovelj pod vodstvom O. Molla in »Glasbena Matica« pod vodstvom Mirka Poliča. Posebno lepe uspehe so dosegli: »Sloga«, »Ljubljanski Zvon«, Trboveljski »Zvon«, deloma sta uspela tržiški zbor in »Slavec«, prvačila pa je »Glasbena Matica«. Skupne ljubljanske moške zборе je vodil Fr. Juvanec, skupne ljubljanske mešane pa Z. Prelovec. Skupni nastopi so bili zelo pogodeni, najbolj so ugajali mešani zbori: Jenkov zbor ciganov iz spevoigre »Vračarac«, Schwabovo »Dobro jutro« in Sattnerjeva »O nevihti«, pri katerih je prvič nastopil in prav razveseljivo sodeloval novoustanovljeni orkester gojencev ljubljanskega državnega konservatorija. V splošnem sporedu je prevladoval Emil Adamič z 10. skladbami. Zastopani so bili še: Prelovec z eno, Kimovec z dvema, Železnik z eno, Medricky z eno, Schwab z dvema, Premrl z eno, Aljaž z eno, Juvanec z eno, Jenko z eno in Sattner z eno. — Na slavnostni akademiji, ki so jo priredili »Abstinenci« krožki I., II. in III. drž. realne gimnazije v Ljubljani, sta nastopila mešana pevska zbora I. drž. gimnazije pod vodstvom prof. L. Kramolza in III. drž. gimnazije pod vodstvom prof. M. Bajuka, v ostalih glasbenih točkah na klavirju in golih pa tudi učenci II. drž. gimnazije. — 23. aprila je priredil Narodni orkester obl. odbora udruženja vojnih invalidov iz Belgrada koncert z jako bogatim in pestrim sporedom. Izvajanih je bilo 22 srbskih narodnih pesmi, ki so jih spremljane z narodnim orkestrom izvajali posamezni srbski pevci in pevke. Skladbe, vse čudovito izrazite, krepke in zanimive v melodiji in ritmu, so jako ugajale in bile za nas Slovence, ki jih prav za prav še malo poznamo, v resnici užitek.

II. Koncerti drugod. 25. marca se je vršil cerkven koncert na Koroški Beli. Sodeloval je tamošnji cerkveni pevski zbor in orkester pod vodstvom g. kaplana in skladatelja Josipa Klemenčiča. Izvajali so Vavknova »Sv. Križ« v novejši menda Klemenčičevi priredbi in Premrlovo »H Križu svetemu stopite« à capella, dve novi, še neobjavljeni imenitni Klemenčičevi Marijini z orglami in Fr. Schubertovo mašo v G-duru z orglami in orkestrom. Izvedba je bila dokaj dobra in za podeželski zbor častna. Obisk je bil precejšen, zlasti iz Jesenic in drugod. Podpisani sem zaigral na tem koncertu tri orgelske komade Bacha, Boelmannina in Büsserjeva. — 1. aprila je bil cerkven koncert pri sv. Jožefu nad Celjem, ki ga je vodil tamošnji misijonar in skladatelj Alojzij Mav. Koncert se je vršil v proslavo zlatomašniškega jubileja sedanjega sv. očeta Pija XI. Izvajale so se pevske skladbe Škroupa, dr. Kimovca, Železnika, Premrla, Klemenčiča, Vodopivca, Mava in Hribarja. Na orglah pa sta nastopila teharski organist Fr. Luževič in Al. Mav vsak z eno skladbo (Fux, Bossi). — V Celju je koncertiral godalni kvartet iz Dresdena. — 13. aprila je bil pevski koncert v Brežicah. — Učiteljski zbor pod vodstvom Srečka Kumarja je koncertiral v Mariboru. — 23. aprila so nastopili Zikovci v Kočevju. — 21. aprila je bil koncert v Žužemberku. Priredil ga je pevski zbor tamošnjega Slov. kat. izobr. društva pod vodstvom organista Fr. Požuna. Izvajali so 14 pevskih skladb slovenskih skladateljev: Schwaba, Lajovca, Sattnerja, Premrla, Foersterja, Klemenčiča, Vodopivca,

E. Adamiča, Jereba, Mava, Požuna in Bajuka. — 3. maja je koncertiralo pevsko društvo »Maribor« v Mariboru. — 5. maja je bil cerkven koncert v Trbovljah. — Zikovci so koncertirali tudi v Celju, Ptuju in v Trbovljah.

St. Premrl

Dopisi.

Črnuče. Pošiljam Vam g. urednik, kratko poročilo o cerkveni glasbi in petju na Črnučah, kakor sem bil to o priliki Vam osebno obljubil.

V avgustu, leta 1926., sem nastopil tu v drugič službo organista. Po prvem odstopu leta 1918., sem se bil preselil v Mirno peč, kjer sem opravljal službo 7 let. V tem času je bilo na Črnučah pet organistov, Izhajati ni mogel nobeden. Vzrok so bili seveda slabi službeni dohodki, še bolj pa razne druge črnuške okoliščine. Tam pa, kjer se pogosto menjajo organisti, je umevno, da ni pričakovati v cerkveni glasbi in petju povoljnega uspeha. Tu ne zadene krivda tega ali onega organista, ki se rad trudi in žrtvuje za vzvišene cerkvenoglasbene ideale. — Tudi podpisani sem se mnogo trudil, da vzbudim pri zboru, kakor tudi pri občinstvu zanimanje za novejšo, sodobno cerkveno glasbo, ki se danes udejstvuje pri nas že v obilnem obsegu.

Priučili in naštudirali smo v teku dveh in pol let, okrog 200 skladb in pesmi novejših avtorjev, kakor: Premrla, Kimovca, Sattnerja, Vodopivca, Železnika, Mava, Hochreiterja, Karla Adamiča in drugih. Z veseljem smo posegli po krasnih mašnih Premrlovih (enakih bi si več želeli). Zelo dobro so nam došle Kimovčeve evhar. iz »Očenaš«-a. Tudi Mavove in Vodpivčeve blagoslovne in Marijine so se pri nas docela udomačile. Naš zbor je v tem času obstojal iz 4 sopranov, 4 altov, 3 tenorov in 5 basov. Letos po novem letu je nekaj moških odstopilo, katere sem skušal po moči nadomestiti z drugimi. Ženski glasovi, zlasti sopranistinj, so se lepo izenačili in bodo pri vztrajnem vežbanju še lepo napredovali. Pohvalno omenjam naše pevke, ki so bile zelo vztrajne in požrtvovalne, ter so zelo rade prihajale k pevskim vajam. Enako priznanje izrekam gosp. Bizjaku, za njegovo moško, neustrašeno sodelovanje pri pevskem zboru.

Prepisovanje not da mnogo truda. Ker nimamo pomnoževalnega aparata, mi pač ni preostajalo drugega kakor izpisovati posamezne glasove za pevski zbor. Orgle imamo stare (avtor ni ugotovljen) z enim manualom, a bile bi še za silo, da bi se včasih malo uglasile, a kljub temu, da sem na to opetovano opozarjal cerkveno predstojništvo, do tega ni prišlo. Pohvalno omenjam našo novo, po potresu zidano, lepo cerkev kot zelo akustično, ki se petje v njej krasno razlega.

S tem končujem svoje skromno poročilo — morda bodo moji nasledniki v do-glednem času bolj obširno poročali. V čast božjo in prospah naše cerkvene glasbe jim želim obilo uspeha.

Matej Vurnik.

Celje. — Letošnje velikonočne praznike je cerkveni pevski zbor pri sv. Jožefu nad Celjem pod vodstvom č. g. mis. Mava posebno povzdignil. Velikonočna nedelja. Navse zgodaj zjutraj so hitele velike množice ljudstva iz mesta in okolice na prijazni hribček sv. Jožefa, da se udeležijo velikonočne slovesnosti. Točno ob 5. uri se je pričela procesija, pri kateri je igrala žel. godba in prepeval pevski zbor velikonočne pesmi raznih skladateljev. Po procesiji je bila slovesna sv. maša, med katero se je izvajala Stanko Premrlova maša sv. Jožefa. To vam je mogočna, učinkovita skladba, ki pa potrebuje dober zbor in organista. Dobro naštudirana napravi na poslušalca najbolj vtis, kar se je prav posrečilo gosp. Mavu in njegovemu zboru. Maša je tudi prav pripravna za študij, ker iz take skladbe se da mnogo pridobiti. Zato jo prav toplo priporočam vsem gg. organistom, onim, ki imajo dober zbor, da jo naštudirajo, drugim, da se iz nje učijo.

Na velikonočni ponedeljek ob 4. popoldne je isti zbor tudi pod vodstvom g. Mava napravil v proslavo zlatomašniškega jubileja svetega očeta cerkven koncert s sledečim sporedom: 1. Škroup: Papeška himna; 2. Dr. Fr. Kimovec: Orlovska maša II.; 3. M. Železnik: Mašna štev. 3.; 4. Dr. Fr. Kimovec: »Slava« in »Svet« iz maše v čast sv. Cirilu in Metodu; 5. St. Premrl: »Kyrie« in »Sanctus« iz »Missa s. Josephi«; 6. N. Fux: Koncertna

parafraza (igra g. organist Fr. Luževič); 7. Bossi: Vdanost (igra č. g. mis. Al. Mav); 8. Jos. Klemenčič: Kraljica vigredi; 9. V. Vodopivec: O, da imel bi...; 10. Al. Mav: O Jožef; 11. P. A. Hribar: Oh, kako te vidim; 12. St. Premrl: Jezus premagavec;

Kaj nam je najbolj ugajalo, je težko reči, kajti predavanje je bilo vzorno, intonacija čista, agogika pravilna, ritmika enotna, noben glas ni silil v ospredje, kontrast med »pp« in »ff« je bil fino in mogočno začrtan. S pravo fineso in eleganco so izvajali Dr. Kimovčev »Slavo« in »Svet« iz maše v čast sv. Cirilu in Metodu, Premrlov »Kyrie« in »Sanctus« iz maše sv. Jožefa ter Hribarjevo Postno, ki so jo z občutkom odpeli. Koncert so zaključili s Premrlovo »Jezus premagavec groba«, ki so jo podali s pravim navdušenjem. Kako mogočno je donelo: »Grob je prazen in odprt.«

G. Luževič, organist na Teharjih pri Celju, nam je izvajal Fuxovo Koncertno parafrazo, s katero je pokazal precejšnjo spretnost na orglah. G. Mav nam je zaigral Bossijevo »Vdanost«. S to, nepretežko, a zelo srčkano igro, se je pokazal g. Mav mojstra v registraciji.

K temu poročilu naj mi bo dovoljeno par pripomb. Pri posameznih pesmih je bilo med prvo in drugo kitico preveč odmora. Takoj po odpeti prvi kitici, naj se prične z drugo, tako, da se čuti kot celota. Presledek, odmor naj bi bil med med posameznimi skladbami. Zbor naj bi bil tesneje strnjen, ker bi bila izgovarjava enotnejša.

V splošnem pa moram reči, da je koncert pod spretnim vodstvom dosegel velik glasbeni uspeh, in ako še omenim, da je bila cerkev, ki je precej velika, polna občinstva, ki se je, zavedajoč se svetega kraja, lepo in dostojno obnašalo, sem s tem zadostil svoji poročevalski dolžnosti.

Koncerta smo bili prav veseli in smo zanj iz srca hvaležni g. Mavu, kakor tudi pevskega zboru.

Alojzij Mihelčič.

Sv. Jožef nad Celjem. Ko bi človek imel moške, kakor lahko dobi ženske, potem bi bolj z veseljem pisal poročila o petju. Svojih faranov nimamo, da bi v kaki organizaciji dobiti svojo oporo. Pa tudi precejšna žrtev je, ako bi se kdo vezal, da bo ob pol šestih zjutraj po naših mlakužah in ilovici prihajal na kor. Ob nedeljah pa že ob sedmih biti gori, ko bi človek rad malo potegnili, kar so mu čez teden večernih ur ukrali po raznih odrih in sejah. To presega povprečne moške. Zato moram ob navadnih dneh kar sam basirati. Tenor mi nadomestuje globoki alt. Na ta način smo večkrat tudi brez orgel zapeli za spremembo. Za večje praznike mi radi pomagajo celjski prijatelji svetega Jožefa.

Na kor in k vajam skušamo prihajati točno. Dvakrat na leto prečitamo pri vaji pravila in red, ki veže vse, ki zahajajo na kor. (Prilagam en izvod). S temi pravili sem se iznebil marsikatere nerodnosti, ki jo imajo organisti s pevci, posebno še s pevkami. Lahko rečem: »Prosim, tako in tako ste se obvezali pri vstopu.«

Pojemo pesmi vseh naših domačih skladateljev. Seveda pompozne reči niso uporabne, kadar ni moških. Če le malo manj melodično zapojemo, pravijo, da smo slabo peli, kakor za post. Zato poprijemamo počasi, korak za korakom. Morate misliti, da nismo med tridimi Kranjci. Ti ljudje so mehki in lahkomiselno živahni. Resnost in trpkost težko prebavijo.

Inventar se nam množi leto za letom. Imam vse na koro v posebni omari s premakljivimi predali. Nove stvari damo takoj vezati, da se bolje ohranijo. Se nič ne bojimo, da bi zato cerkev obubožala. Ljudje so veseli, če je vse lepo in v redu. Sedaj se učimo Železnikove mašne. Hvala Bogu, da nam je zbudil g. Malija! Do grla smo bili že siti starega besedila. Pevke posebno težko čakajo na zadnjo mašno. »Konec, toti!« Pa je res lep. Da ga le ne bi prekmalu vsi izrabljali.

Ljudsko petje še vedno gojimo. Pri tem mi gre vse na roko. Ob nedeljah popoldne poje vsa cerkev: križev pot, očenaš, blagoslovno in še eno sklepno. Ob prvih petkih, sobotah in vsako nedeljo in praznik pri polšesti maši pojejo služkinje, da jih je veselje poslušati.

Orgle mi to zimo pošteno nagajajo. Na Jožefovo sem mogel rabiti le drugi manual. Vse se napne. Pa naša mama so nam doma večkrat rekli: Bog že ve, kateri kozi rog odbije.

Na sveti dan zvečer smo poldrugo uro peli same božične, novejšje in starejše. Ljudi se je kar trlo.

Z misijonskih potov bi lahko marsikaj povedal. Prosil sem, opominjal in svaril, kakor druge, tako tudi tega ali onega organista. Nekdo se je postavil celo z mrmrajočim zborom. Mislil sem že vprašati, kdaj bom imel priliko slišati njegov žvižgajoči zbor. Človek bi ne verjel! Še en ocvirk. »Povsod Boga,« sopran-solo. Drugi del zbor. Hévréka, kajne? Poskusite še drugod! Boste videli: kmalu nam bodo dali Boga povsod. **Al. Mav.**

Radna. Moje največje veselje je ljudsko petje, ki ga gojimo tudi v naši kapelici, zlasti ob nedeljah, ko prihajajo ljudje iz sosednih župnij k nam k maši, mnogi prav zaradi petja. Kadarkoli sem v »Glasbeniku« o tem kaj bral, sem se vselej vzradostil. Mislim pa, da se večina organistov na deželi, vsaj kolikor jaz vem, vse premalo za to zanima. Je pač težko začeti. In trud pri tem ni majhen, posebno, kjer se je ljudstvo že popolnoma odvadilo skupnega petja. A na mnogih krajih bi ljudje radi peli, pa kaj, »ko pevci ne pustijo...« — tako sem sam slišal. In mislim, da se res mnogo organistov, oziroma pevcev boji, da ne bi ljudsko petje izpodrinilo zborovega. In zato stvar spi... O, jaz bi vsakemu organistu privoščil, da bi slišal in občutil, kakšno je ljudsko petje n. pr. na Murskem polju in v Slov. goricah ali pa v Prekmurju! Vse drugače kot pa, če se tistih pet, šest grl na marsikaterem koru dobesečno — dere. Pa oprostite, g. urednik, morda Vas dolgočasim s svojim pripovedovanjem.¹ Izraziti sem pač hotel svoje mnenje in morda res nisem bogve kaj povedal, a ker je ravno prilika, naj bo.

Z odličnim spoštovanjem

Mihelič Silvester.

Beograd. Cerkevni zbor župnije Krista Kralja je v postu in za Veliko noč svojo nalogo častno rešil. Ob nedeljah kvadragesime smo, razen Dom. Laetare (Sattnerjeva Sraphica) peli koralne maše s predpisanimi spremenljivimi spevi. Ofertoriju smo navadno dodali še »Miserere« moškega zbora, po sv. maši hrv. ali slovensko postno. (Ugajale so zlasti Zeleznikove in Foersterjeva »Mati žalostna.«) Orgle sem uporabljal le k skladbam z obligatnim spremljanjem. Pevke so se odkraja koralu malo upirale in ga pele le bolj iz poslušnosti; ko pa so se uživele v besedilo in ritem, je bilo izvajanje vse preciznejše in po končani službi božji smo odhajali iz kora zamišljeni, brez šepetanja... Na Cvetno nedeljo in Veliki petek je moški kvartet pel passio z vložkami od Witta v srbohrvaščini. Ob vsakokratnem petju oficija tenebrarum so verniki cerkev do zadnjega kotička napolnili. Na naše kore več koral — to je po mojem mnenju eden glavnih pogojev, da bomo liturgično tesneje živeli s Cerkvijo. In še obredni spevi v domačem jeziku (razen sv. maše, ki naj bi tudi z besedilom povdarjala visoko skrivnost žrtve Gospodove)!

Pri velikonočni procesiji so naše čč. sestre usmiljenke prav čedno prepevale slovenske velikonočne, hrvatska mladina pa svoje hrvatske uskrnsne.

Za samo velikonočno nedeljo smo naštudirali veličastno Premlovo »Missa St. Josephi«. — Ko sem dobil partituro in glasove, smo jo začeli najprej samo ogledovati, kot kako »čudo novo«. Soprani so zamižali »ad dexteram Patris« — basi in tenori nekam zagodrnjali: »Et resurrexit«... Dejali so nekateri, da »misa nema nikakve arije«, drugi, da je pač »moderna« in tudi temu treba se privaditi. In sem jih ujel: »Poskusimo Agnus, če vas ogrel ne bo, pa prihranimo mašo za boljše čase.« Pa sem jim po domače razložil, zakaj tako in ne drugače, zakaj Kyrie ne skače kakor Kempsterjev, in še ono, kar orgle pojo, in so lahko vzvalovali soprani in so jih moški glasovi v prosečih višinah podprli. Uspeh je bil: Hočemo, moramo se naučiti! In so v tisti zimi prihajali k vajam dvakrat in trikrat tedensko, vztrajno, z vidnim veseljem.

Na Veliko nedeljo je mašo orglal medicinec, g. Emil Burian, fant Katačičeve šole. Ko je izzvenel zadnji pianissimo iz »Agnusa«, nam je velikonočno zarajalo v obeh. Dodali smo še Grumov »Regina coeli« in Riharjevo »Zveličar naš je vstal iz groba.« Po sv. maši pa je g. župnik dr. Wagner ves pevski zbor povabil na velikonočni »žegen«. Je čisto

¹ Uredništvo »C. Gl.« Vam je za Vaše odkrite in povsem umestne besede hvaležno.

umestno tako povabilo in naj bi gg. dušni pastirji vsaj parkrat na leto na podoben način pevcem priznali trud in žrtve.

Če se ojunajmo za cerkveni koncert, bomo tudi Vas, gospod urednik povabili, da Beograjčanom pokažete, kaj vse zmorejo Jenkove orgle, če jih mojster v roke dobi! Pozdrave!

Uloga Tomaž, kaplan.

Oglasnik za cerkveno in svetno glasbo.

P. Hugolin Sattner: **Vstal je Gospod**, mešani zbor s spremljevanjem klavirja ali orkestra. Ta živahna daljša skladba, primerna zlasti za razne koncertne prireditve, je izšla kot priloga »Slovincu« o Veliki noči. Posebni odtisi se dobe pri upravi »Slovincac«.

Stanko Vurnik: **Uvod v glasbo**, I. Sistematični del. Cena broširanemu izvodu Din 22. — Založila Nova založba v Ljubljani. Knjiga, ki je prva te vrste pri Slovencih, je znamenit pojav v našem znanstvenem slovstvu. Daljšo oceno o nji prinesemo v prihodnji številki.

Emil Adamič: **Pet mešanih zborov na narodno besedilo**. Pevskemu zboru Glasbene Matice v Ljubljani. Izdaja Glasbene Matice v Ljubljani. — Zbirka obsega sledeče zборе: 1. Spi, sinek moj! 2. Slavček. 3. Za njega vse pretrpim. 4. Komarjeva ženitev. 5. Lepa Jana. Vse te zборе odlikuje izredna jedrnatost in preprostost v izrazu, zanimiva kontrapunktična izpeljava ter vzorna oblika. Prva dva zbora sta lahka, tretji tudi preprost izvzemši nekaterih nenavadno velikih intervalov v sopranu (decima, duodecima, dvojna oktava!), nekoliko težji je 4. zbor radi figur, ki so bolj instrumentalnega značaja, najtežji je 5. zbor, in sicer v drugem delu, ki se modulatorično drzno preliva in zahteva v ritmičnem, oz. melodičnem oziru veliko glasovno prožnost. St. P.

Emil Hochreiter: **Missa »Beati mundo corde«**, op. 80. Sumptibus auctoris. — Koma jsmo se dobro seznanili s Hochreiterjevo mašo, posvečeno Kristusu Kralju, že pošilja neumorni skladatelj v svet svojo novo, zanimivo in lepo delo: mašo »Blagor jim, ki so čistega srca«. Zložena je za mešani zbor, godala in dva rogova. Dočim se maša »Christus Rex« že pa uporabljenih tonovih načinih (G-mol, B-dur) uveljavlja kot resnosvečana, prevladujejo v tej skladbi največ svetli tonovi načini (Cis-mol, A-dur, E-dur). Teme so deloma nežne, pristržne, deloma odločne, krepke. Izraz jase, ugoden. Modulacija je zelo pestra. Glasovi nastopajo in se gibljejo največkrat samostojno, ter se prijetno menjavajo. Tudi orgelski, oz. instrumentalni del je samostojen, izdaten, logično tekoč in vobče ne prenasičen. V obliki, oz. izpeljavi kot taki pa bi se mogla nekatera mesta bolj strniti, če bi odpadle medigre; zakaaj vzor latinske maše nam mora biti čim večja kratkost in jedrnatost, da se bogoslužje ne zavlačuje. Iz tega praktičnega pogleda tudi ne odobravam konca Credo, kjer se Amen poje sedemnajstkrat. To je odločno preveč. Tudi sem za to, da naj se Credo konča krepko, ne pa p, oz. pp, kar je prikladnejše za Kyrie, Benedictus, Agnus. Končno moram tudi omeniti, da sedanja partitura ni najboljše tiskana, oz. pomnožena in bi bilo za eventualno izvajanje maše treba bolj razvidne in točne. Mašo v celoti pa seveda vsem, ki žele kaj boljšega, novega in domačega, toplo priporočam. Partitura stane 35 Din, glasovi po dogovoru. St. Premrl.

I Maestri dell' organo. Edizione universale di musica per la liturgia catolica. — Mojstri na orglah. Splošna izdaja glasbe za katoliško bogoslužje. Tako se imenuje nov mesečnik, ki ga v Bergamu v Italiji izdaja založništvo Carrara (Edizioni periodiche Carrara di Musica Sacra Liturgica educativa. Via Caleppio 4). Tehnični vodja je V. Carrara, artistski vodja, oz. urednik pa znani skladatelj A. Donnini, ki je izdajo otvoril s kratko, pa mogočno, pompozno posvetitvijo na temo starodavne nemške velikonočne pesmi: Christ ist erstanden. Poleg njega so zastopani še skladatelji: Pavel Mauriz mehko »Melodijo«, ki jo odlikuje oblikovna jasnost in sočna, pa nepretirana, lahko umljiva modulacija. Zelo pestrih harmoničnih barv je natresel v svojem vase se pogrezajočem »Preludiju«, ki v kratkem, rahlo se izpreminjajočem motivu na drobno razpreda glasbeno misel in do zadnjega ostanka pozajema glasbeno čuvstvo »Treno-

dia« (Zalnica), O. Ravanella se razvija v plemeniti boli; kakor gorke solze lije napev v tožeči hromatiki in venomer se prelivajoči modulaciji. Venomer se bolesta misel tematično spovrača, dokler po mogočem vzponu v bridkosti obnemogla pokojno ne zamre. Zelo nežna je Dentellova »Preghier« (Prošnja), z lepim, oživiljenim stopnjevanjem in lahko izzveneვაოčim koncem. Melodično, ritmično in harmonično dražljiva stvarca je Bambinijev »Improvviso«. Nasproti prejšnjim ga odlikuje v celoti jasna diatonika, ki pa ne kaže nič manj — če ne več zdrave pestrosti kakor ostale skladbe, čeprav nekatere z vso prevajanostjo za čim bujnejšo pestrostjo teže. — Novi mesečnik, čigar posamezne številke stanejo po L. 7.50 (21.50 Din), ves letnik pa L. 35 (105 Din), organistom, ki se čutijo malo spretnejše in imajo veselje do študija novejše glasbe, in si morejo potrebni znesek utrgati, kar priporočamo. Veliko obeta. **Kimovec.**

Naši glasbeni listi.

Zbori 1929. štev. 1. Prinašajo Dav. Jenkovo himno »Bože pravde« v priredbi Mateja Hubada za mešani zbor, Josip Pavčičevo, po B. Ipavčevem napevu prirejeno »Hirijo oživiljeno« za mešani zbor, Jos. Pavčičev moški zbor »Pesmi o kapitanu«, Oskar Devov moški zbor »Svetla noč« in od Jos. Pavčiča prirejeno narodno »Kaj je tebi, dekle moje?« za moški zbor. V glasbeno književnem delu se nahaja Ivo Peruzzijsva pesem »Srečanje«, Oskar Dev-šestdesetletnik, dr. Pavel Kozinov članek o Antonu Nedvedu, prvem slovenskem glasbenem učitelju in njegovih učencih, prof. Vasilij Mirkov spis o tržaški Glasbeni Matici ter manjša poročila.

Nova Muzika 1929. 1. Skladbe v nji so sledeče: Anton Lajovčev dvoglasni zbor s klavirjem »Dete jezdi na kolenu«. Marij Kogojev Andante za gosli in klavir ter pet grotesk — splitskih varoških pesmi Jakova Gotovaca. V »Mali novi muziki« pa so: E. Bravničarjev »Spominski list« za klavir, K. Pahorjev enoglasen spev s klavirjem. »Po zimi pod snegom«, K. Planinškova »Uspavanka« za klavir in od Jos. Pavčiča prirejena ruska narodna »Slavček« za klavir, event. s petjem. V književni prilogi piše dr. Pavao Markovac o novih potih pianistične umetnosti, Slavko Osterc o Francu Schubertu. Slede še razne vesti in ocene novih skladb.

Sveta Cecilija 1929. 1. O. Fr. Božo Bubalo popisuje svoje vtise iz Solesmesa, dr. B. Širola svoje spomine na Ženevo; pop Vinko Premuda navaja lepo pogrebno sekvenco »Šestokrillac« z otoka Krka, dr. Crnovački nadaljuje glasbene sličice iz Rima, St. Djaković poroča o cerkvenem petju v Vinkovcih, R. Alexander o dunajskem glasbenem življenju. VI. D. podaja glasbene vesti iz Angleške. Sledi M. Paveličev himen »Več okrijepi name«, L. Šafranek-Kavičovo poročilo o zagrebški glasbeni sezoni, Fr. Hajdukovičev članek o † Mirku Novaku, več zanimivih člankov, oz. črtic iz hrv. glasbene prošlosti ter vsakovrstne vesti, ocene itd. Glasbena priloga prinaša Krsto Odakov moški zbor »Se jerj veliki«, in J. V. Vrutickega nagrobnico za mešani zbor.

Razne vesti.

Sv. oče Pij XI. je izdal apostolsko konstitucijo o liturgiji, koralnem petju in cerkveni glasbi sploh. V prihodnji številki jo bomo priobčili v našem listu v celoti.

Za pomožnega ljubljanskega škofa s pravico nasledstva je bil od sv. očeta imenovan g. dr. Gregor Rožman, vseuč. profesor v Ljubljani. G. pomožnega škofa radostnim srcem in najspoštliveje pozdravljamo ter mu želimo najobilnejšega božjega blagoslova pri vsem Njegovem bodočem višje pastirskem delovanju. G. pomožni škof dr. Rožman je tudi naš naročnik in smo prepričani, da bo tudi razvoj cerkvene glasbe v naši škofiji kar moč podpiral.

1. aprila je poteklo 10 let, odkar deluje v Ljubljani od dr. Josipa Čerina sestavljena godba dravske divizije. Godba je poleg svoje vojaške službe priredila v tem času 17 simfoničnih koncertov v Ljubljani, štiri simfonične koncerte v Ro-

gaški Slatini, po en koncert v Celju, Trbovljah in v Mariboru. Razen tega je sodelovala pri koncertih »Glasbene Matice«, »Ljubljane«, »Gratike«, »Slavca«, v cerkvah pri službi božji in cerkvenih koncertih, pri gledaliških predstavah v operi in drami in priredila v »Zvezdi« nad 150 promenadnih koncertov. Tudi je sodelovala pri mnogih orlovaških in sokolskih prireditvah v Ljubljani, na deželi in celo po Hrvatskem. Izvrstni godbi, oz. vsem godbenikom z njihovim vodjem dr. Josipom Čerinom na čelu prav iskreno čestitamo!

Slovensko-hrvatski zaslužni pisatelj, zagrebški kanonik **Janko Barle**, ravnatelj nadbiskupske pisarne in dolgoletni urednik »Svete Cecilije«, je obhajal 12. marca 60 letnico rojstva. K vsemu njegovemu dosedanjemu mnogostranskemu, zlasti književnemu udejstvovanju, posebno pa še kot prvoborniku za cerkveno glasbo na Hrvatskem mu o priliki 60 letnice tudi »Cerkveni Glasbenik« in ž njim vsi slovenski cerkveni glasbeniki najiskrenejše čestitamo. Bog ga živi!

20. aprila je **umrl** v Ljubljani g. **Josip Vedral**, profesor drž. konservatorija. Rojen je bil 15. avgusta 1872 v mestu Stavropolu v Rusiji, kot sin čeških staršev. 1891 je dovršil praški konservatorij, 1893 napravil državni izpit iz glasbe. V Ljubljano ga je poklicala Glasbena Matica jeseni l. 1895. in je od takrat nepretrgoma 34 let deloval na šoli Glasbene Matice, od l. 1924. kot profesor konservatorija. Poučeval je gosli kot glavni, klavir kot stranski predmet in vzgojil veliko število učencev. Za svoje izredno vestno, odlično in požrtvovalno delo na glasbenošolskem polju je bil 1922 odlikovan z redom sv. Save. Na orglarski šoli je poučeval od l. 1912 dalje, najprej klavir in teorijo, potem samo klavir in sicer zadnja leta vse orglarske učence. Svojtčas je deloval tudi kot organist v Križankah in učitelj petja na l. drž. gimnaziji, dolgo vrsto let pa je bil pomočnik P. Hugolina Sattnerja na frančiškanskem koru. Končno se je semtertje udeještoval kot skladatelj. Njegove skladbe so objavili »Novi Akordi«, nekaj jih je založila Jugoslovanska knjigarna, njegovo zbirko slovenskih narodnih za gosli in klavir je izdala Glasbena Matica. Marsikatera Vedralova skladba pa je ostala še v rokopisu. Pokojni gospod profesor je bil plemenita, blaga duša, skromen, prijazen, postrežljiv. Z njegovimi preostalimi: z gospo Marijo, sinom Bogomilom in hčerko Ljudmilo najiskrenejše sočustvujemo, blagopokojniku pa želimo pri Bogu odpočitek in obilno plačilo.

G. Srečko Kumar, ki je bil doslej pridelen kot pevovodja pevskega zboru društva »Kolo« v Zagrebu, je z odlokom prosvetnega ministrstva pridelen pevskega zboru UJU v Ljubljani.

Slovenska pevka gospa **Pavla Lovšetova** in slovenski pevec g. **Anton Šubelj** sta priredila v Ameriki vrsto koncertov, ki so vsi najkrasnejše uspeli.

Hrvatski skladatelj **Krsto Odak** je priredil meseca marca v Hrvatskem glasbenem zavodu zelo uspeli **Kompozicijski večer**, na VII. mednarodnem glasbenem festivalu, ki se je vršil začetkom aprila v Ženevi, pa so izvajali njegov 5 glasni madrigal.

Pri Verdijevem Requiemu, ki so ga izvajali v Berlinu pod vodstvom Bruno Waltera, je pel tenorsko partijo naš rojak g. **Rijavec**.

Ljubljanska opera je v aprilu gostovala v Celju ter uprizorila naše reprezentativno operno delo: Savinovo »Lepo Vido«.

25. marca so izvajali v zagrebški stolnici »Muku i smrt Kristuvu«, ki jo je po zapisu Pervizovića iz l. 1764. priredil na solo, zbor, orkester in orgle dr. **Božidar Širola**.

Mladega hrvatskega skladatelja Berisa Papandopula veliko zborovsko delo »Slavoslovije« so izvajali lani z uspehom na Dunaju, letos pa je isto delo vodil skladatelj sam v Zagrebu. Papandopulo je sin slavne hrvatske pevke Maje Strozzi-Pečićeve.

15. aprila je **umrl** v Gradežu skladatelj **Anton Smareglia**. Rojen je bil 6. maja 1854 v Pulju kot sin Antona in Jelice, roj. Stiglič. Obiskoval je milanski konservatorij in zložil pod Wagnerjevim vplivom več oper. Njegova najbolj uspela in popularna je »Istrska svatba« (Nozze Istriane). V Italiji sami njegova dela niso imela sreče, bolj so ga cenili na Dunaju in v Trstu. Smareglia je v najlepši moški dobi oslepel, pa kljub temu še dalje zlagal in svoje skladbe narekoval: Slava mu!

Italijanski skladatelj, salezijanski pater Pagella je zložil latinsko mašo na čast blaženega Janeza Bosco, ustanovitelja salezijancev, po motivu pesni, ki jo je zložil sam don Bosco. Peli jo bodo na dan don Boskove proglasitve blaženim v Rimu 2. junija.

Na dunajski glasbeni akademiji so na oddelku za cerkveno glasbo razširili učno dobo od štirih na pet let.

Poljski skladatelj Karol Szymanovski je zložil »Stabat Mater« za solo, zbor in orkester.

Ceškega, lani umrlega skladatelja Leoša Janačka, znamenito Glagolsko mašo so izvajali letos v Berlinu in na mednarodnem glasbenem festivalu v Ženevi.

Ogrskega skladatelja Zoltana Kodalyja »Psalmus Hungaricus« (Ps. 55.) žanje čim večje uspehe širom sveta.

Izšla je Anton Brucknerjeva maša v C-duru, iz raznih Brucknerjevih mladostnih kosov sestavljena od Schmidingerja in liturgično izpopolnjena od Messnerja. Tako je dana tudi šibkejšim zborom prilika, peti nekaj Brucknerjevega. Naroča se pri Coppentrathu v Regensburgu.

Največje orgle na svetu je dobil letos pomladi veliki stadion v Chicago. Zgradila jih je Bartola Musical Instrument Company v Oskkoschu (Wisconsin). Orgle imajo šest manualov in poleg ogromne množice piščali tudi celo vrsto tolkal; bobnov in činel. Mehovje goni ventilator tvrdke »Organ Power Co.« v Harfordu (Com.), močan 100 konjskih sil. Potez ni več nego 828!

V prihodnjem letu 1930. bo preteklo 1700 let, odkar je mučeniške smrti umrla sv. Cecilija, zaščitnica cerkvene glasbe. Mislimo že zdaj na to dejstvo in ta slavni spomin!

Na orglarski šoli Cecilijnega društva v Ljubljani se bodo sprejemali novi učenci 1. julija ob devetih dopoldne. Prineso naj s seboj potrebna spričevala.

Za uglaševanje klavirjev in orgel se priporoča Josip Turin, Celje, Prešernova ulica št. 10/II.

DAROVI ZA »CERKVENI GLASBENIK«.

Po 25 Din: gdč. Amalija Kecelj, učiteljica v Ljubljani, g. Emil Vidrih, Sušak; po 20 Din: g. Viktor Čadež, župnik v Mekinjah, g. Vojteh Hybašek, prof. glasbe v št. Vidu nad Ljubljano, g. Janez Pirkovič, kaplan v Poljanah nad Škofjo Loko; po 10 Din: gdč. Minka Zacherl, učiteljica na meščanski šoli v Mariboru, duhovnijski urad Bevke pri Vrhniki. Najlepše se vsem zahvaljujemo. Bog povrni!

POZIV IN PROŠNJA.

Orglarska šola v Ljubljani je primorana nabaviti si še druge orgle, ker ene same za pouk in zlasti vežbanje dvajsetih učencev ne zadostujejo. Ker šola kljub različnim podporam, ki jih je že prejela, nima dovolj sredstev za pokritje tega izrednega stroška, prosi vse prijatelje cerkvene glasbe, da ji priskočijo na pomoč in pošljejo v ta namen kak prispevek. Prispevki za druge šolske orgle bodo v »Cerkvenem Glasbeniku« sproti hvaležno objavljeni.

Ravnateljstvo orglarske šole.

Današnjemu listu je priložena glasbena priloga (8 strani) s sledečimi skladbami: Knežja hči, zložil dr. Anton Dolinar, Mariji, zložil Vinko Vodopivec, O Srce, lepše od neba, zložil Josip Brnobič in ofertorij za praznik sv. apostolov Petra in Pavla, zložil Stanko Premrl. Posamezni izvodi po 3 Din.

Izhaja kot mesečnik v dvojnih številkah. Cena listu z glasbeno prilogo vred 40 Din, za dijake 25 Din, za Italijo 50 Din, za Ameriko 1 dolar. Uredništvo in upravništvo: Pred Škofljo 12/I. Odgovorni urednik lista in glasbene priloge in izdajatelj Stanko Premrl v Ljubljani. — Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani Karel Čeč.